

Бэзавы дывертысмент

Гаючы, непаўторна-чароўны водар майскага бэзу ў сталічным Цэнтральным батанічным садзе... Як нам усім неабходна сёння дыхаць чыстым, празрыста-свежым паветрам, атрымліваць асалоду ад гэтай прыроднай весялосці, аазіса-divertissement, забыўшыся на вірусную фобію...

Фота: Таццяна МАТУСЕВІЧ

Соцыум

КАЛІ ПЕСНІ ДАПАМАГАЮЦЬ ДАКТАРАМ

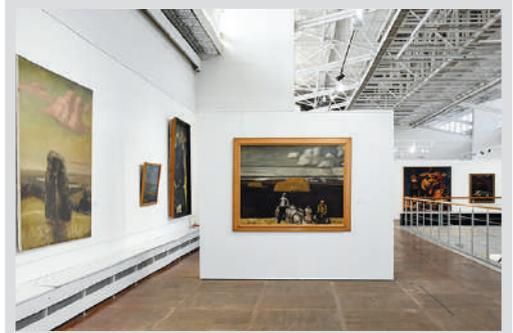

Расказ пра паспяховы праект можа не толькі заклікаць да ўдзелу ў наступных анлайн-марафонах, але і стаць прыкладам для іншых арганізатараў. І нават для тэлеканалаў.

ст. 4 — 5

Тэма

ЛІЧАЦЦА ТОЛЬКІ З МОЦНЫМІ

Якія праблемы выявіла экспазіцыя ў Палацы мастацтваў, прысвечаная векапным падзеям Вялікай Айчыннай вайны? Пра гэта разважае карэспандэнт "К".

ст. 6

Гістарыяграф

ЖЫРОВІЦКІЯ СКАРБЫ: НЕ ЎСЁ СТРАЧАНА

Найбольш каштоўнасцяў з манастыра было вывезена падчас Першай сусветнай вайны. Але дасканала пошукамі скарбаў з Жыровічаў пакуль ніхто не займаўся. Праўда, семінарысты і студэнты Мінскіх духоўных семінары і акадэміі ў Жыровічах у апошнія гады ўжо пачалі даследаваць гэтую тэму і сёння нават пішуць навуковыя працы.

ст. 15

Тэатр, які большы, чым тэатр

Праект

Сказаць, што з юбілеем Купалаўскаму не пашчасціла — лічы, не сказаць анічога. Да стагоддзя легендарнага тэатра засталася меней за чатыры месяцы, і ўжо сёння відаць, што шчыльны графік святочных падзей давядзецца як мінімум пасунуць. Вось і рэпетыцыі спектакля, які займеў тытул "Чаканне сезона" — новай версіі купалаўскіх "Тутэйшых" — на час прыпыніліся. Зрэшты, тэатр за свой немалы век перажыў ужо столькі выпрабаванняў, што наўрад ці хто сумняецца: каранавірус ён таксама перажыве. Пагатоў, на некаторыя планы юбілейнага года пандэмія, на шчасце, не паўплывала. Неўзабаве ў выдавецтва "Беларусь" мае выйці кніга, прысвечаная гісторыі Купалаўскага. А студыя гістарычных фільмаў "Майстэрня Уладзіміра Бокуна" па заказе Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь прыступіла да вытворчасці дакументальнай стужкі пра тэатр.

Ілья СВІРЫН

Як распавяла загадчыца літаратурна-драматычнай часткі Вольга Бабкова, кніга з'яўляецца своеасаблівым нарысам гісторыі Купалаўскага ад моманту яго заснавання і да нашых дзён. Акрам спадарыні Вольгі, сярод яе аўтараў — беларускія тэатразнаўцы Вераніка Ермалінская, Кацярына Яроміна і Дзмітрый Дашчынскі. Далучыўся да працы і добра вядомы ў нас прафесар Варшаўскага ўніверсітэта Андрэй Масквін.

Азнаёміўшыся са зместам кнігі, адразу прыходзіць да высновы, што дата 14 верасня 1920 года, калі кіраўніцтва ў другі ўжо раз абвешчаны БССР, усталяваўшыся ў Мінску, заснавала Беларускі дзяржаўны тэатр — гэта важны пункт адліку, але зусім не

"кутні камень" беларускага тэатра як такога. Грунтоўнаму адлюстраванню гістарычнага бэкграўнда той падзеі прысвечаны асобны раздзел, які ахоплівае не толькі ўсю тэатральную гісторыю губернскага Мінска прынамсі з XIX стагоддзя, але і станаўленне ўласна нацыянальнага тэатра напачатку ўжо XX стагоддзя.

І гэты, і іншыя раздзелы ўтрымлівае мноства цікавых фактаў, невядомых шырокай аўдыторыі. Часам нават успамін легендарнага артыста Леаніда Рахленкі, які, выступаючы на перадавой у складзе франтавой брыгады, чуў апладысменты ды ўхвальныя воклічы... з таго боку!

Дакументальны фільм, здымкі якога павінны распачацца ўжо днямі, таксама ставіць за мэту адлюстраванне гісторыі тэатра — але для больш шырокай аўдыторыі. Яе

паказ плануецца на адным з цэнтральных тэлеканалаў.

— Замова Міністэрства культуры — гэта стужка, хранаметраж якой 52 хвіліны, — распавядае прадзюсар Уладзімір Бокун. — Аднак зважаючы на грамадскую важнасць праекта і неверагодны аб'ём цікавага матэрыялу, мы вырашылі па сваёй ініцыятыве стварыць таксама і тэлевізійную версію фільма, якая доўжыцца ўдвая болей.

Рэжысёры Уладзімір Луцкі, Ірына Васільева, Аляксей Раковіч і аўтар сцэнарыя Таццяна Сухоцкая за гэты экранны час спадзяюцца калі не пазнаёміць глядачоў з усімі дасягненнямі і выдатнымі асобамі з гісторыі тэатра (што, вядома ж, немагчыма), дык, прынамсі, акрэсліць яе лейтматыў. На думку Уладзіміра Бокуна, ён відавочны:

— Для Беларусі гэта асабліва тэатр. Не проста месца забаваў і задавальнення сваіх эстэтычных патрэбаў, але нешта куды большае. У розныя перыяды нашай гісторыі ён адыгрываў найважнейшую ролю ў пошуку нашай нацыянальнай ідэі. Дазваляў калі не ўбачыць яе ўвасабленне, дык, прынамсі, пра гэта памарыць. І наш фільм — спроба ўсвядоміць тэатр менавіта як правую нацыянальную ідэю.

Уласна, таму і зразумела, што асабліва роля ў ім будзе нададзена спектаклю "Тутэйшыя", ужо трэцяе ўвасабленне якога на той самай сцэне нас неўзабаве чакае. І першая змена здымак адбылася акурат на першай яго рэпетыцыі.

Па словах прадзюсара, звыклых для цяперашняга тэлефармату ігравых рэканструкцый гістарычных сцэн у стужцы амаль не будзе. У той самы час, і традыцыйным для дакументалістыкі арсеналам аўтарскіх калектываў не абмяжуецца.

— Адлюстраванне на экране гісторыі тэатра — справа вельмі складаная, — кажа Уладзімір Бокун. — Бо спектакль жыве толькі тут і цяпер, выклікаючы ў публіцы непасрэдныя эмоцыі. Галоўная задача, якую мы ставілі — не пераўтварыць расповед пра выбітных людзей і яркія падзеі ў нейкае занудства. Доўга думалі, які фармат выбраць. І ўрэшце ў працэсе работы з'явілася такая ідэя — каб гісторыю Купалаўскага распавядалі сённяшняя купалаўцы.

І ведаючы кратыўнасць цяперашняй трупы, можна не сумнявацца, што атрымаецца гэта вынаходліва ды маляўніча. Праўда, на сённяшні момант на сайце Купалаўскага дэманструецца сюррэалістычны ролік пра самастойнае жыццё рэчаў у спустэлым тэатры. Але слоган яго аптымістычны: "Мы вернемся!". І ў гэтым сумнявацца не выпадае.

Форум

Сёлета праект "Мастак і горад" прысвечаны стагоддзю УНОВИСа. Значнасць кожнай з'явы, у дадзеным выпадку культурніцкай, вызначаецца тым, які досвед яна ўвасобіла і як паўплывала на будучыню. Гісторыя УНОВИСа распісана, бадай, па днях. Жыцццяпіс стрыжнявых асоб віцебскага авангарда таксама не з'яўляецца таямніцай. Больш-менш зразумелая і перадгісторыя авангардысцкага выбуху. А вось спрэчкі пра тое, ці разбурыў той выбух заганныя стэрэатыпы, што засцілі далягляд будучыні, доўжацца дагэтуль і скончацца не хутка. А можа і ніколі.

Нельга двойчы ўвайсці ў адну плынь

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Пасля стварэння ў Віцебску шыкоўнага музея авангарда і шырокага святкавання ў нашай краіне юбілею УНОВИСа цяжка будзе не бачыць Беларусь на карце сусветнай культуры XX стагоддзя.

Як ведаючы мінчукі, "Мастак і горад" — гэта інфармацыйныя стэнды на плошчы Якуба Коласа, на якіх размешчаны рэпрадукцыі работ мастакоў, чья творчасць, на думку арганізатараў праекта,

актуальная для беларускай культурніцкай грамады і дастаткова прадстаўнічая, каб стаць візітоўкай нашай краіны калі не ў еўрапейскім, дык хаця б у рэгіянальным кантэксце. УНОВИС-100 гэтым крытэрыям цалкам адпавядае.

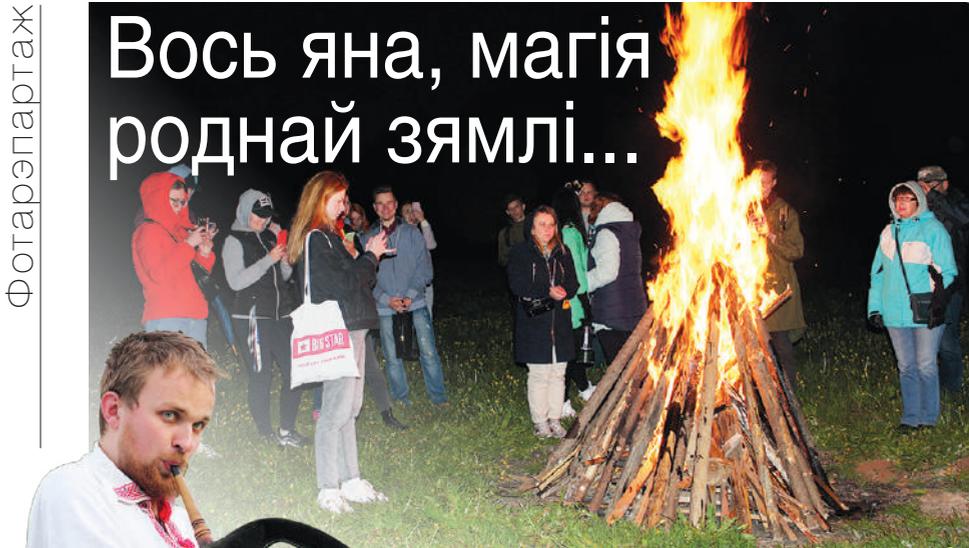
На стэндах прадстаўлены рэпрадукцыі работ сучасных віцебскіх мастакоў, якія, ведаючы культурніцкую гісторыю свайго горада, імкнуцца адаптаваць спадчыну Малевіча і Шагала да сённяшняга дня. Мастакоў шаснаццаць. Кожны прэзентуецца дзвюма работамі. У мяне ад прагляду тае выставы

ўражанне неадназначнае. Я ўдзячны арганізатарам за тое, што яны прадаставілі рэгіянальнаму цэнтру прадэманстраваць свой творчы патэнцыял сталіцы. У Віцебску, як, дарэчы, і паўсюль у Беларусі, шмат таленавітых майстроў, якія, на жаль, не часта выстаўляюцца ў Мінску. Праз гэта збедненым застаецца ўяўленне сталіцы пра мастацкі патэнцыял усёй кра-

іны, а творцы з рэгіёнаў не суадносяць свой творчы досвед з агульнанацыянальнымі тэндэмі. Так што, паўтарыўшы, сёлета акцыя "Мастак і горад" — справа годная.

А вось спроба трактаваць творчасць сучасных мастакоў горада на Дзвіне як працяг справы УНОВИСа, а менавіта так успрымаецца гэта культурніцкая акцыя, мне не падаецца плённай. Зыходжу з выслоўя, што ў адну раку немагчыма ўвайсці двойчы. У кожнае наступнае імгненне вада ўжо іншая. Тое ж і з ракой Часу. Хоць і кажуць, што гісторыя —

Вось яна, магія роднай зямлі...

Фотарэпартаж

Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту правёў сёлета Ноч музеяў не онлайн, а оўпэн-эйр. Вялізная прастора скансэна, чыстае лугавое паветра і нешматлікае кола ўдзельнікаў — досыць спрыяльныя ўмовы для эпідэміялагічнай бяспекі.

16 мая а сёмай гадзіне вечара гукі акардэона і дуды паклікалі ўсіх да сцэны ў сектары "Цэнтральная Беларусь". Дзеля размінкі навуковы супрацоўнік Паліна Курановіч прапанавала гасцям квэст "Зачараваная кветка". Нібыта вырасла на тэрыто-

рыі музея кветка шчасця з сямю рознакаляровымі пялёсткамі. Ды падзьмуў гарэзлівы вецер — і разляцеліся пялёсткі. Трэба знайсці іх як мага хутчэй!

Тых жа, каго не прывабіў квэст, намеснік дырэктара музея Яўген Мікула запрасіў на экскурсію ў царкву з вёскі Барань. Там разгарнулася выста-

ва "Сакральная культура ў народным побыце Астравеччыны". Яе экспанаты — бажніцы, абразы і літаграфіі, пераважна каталіцкія, створаныя ў савецкі час вясковымі мастакамі. Абпалення пажарам, забытыя на гарышчы, яны былі ўратаваны этнаграфічнымі экспедыцыямі ды трапілі ў далікатныя рукі рэстаўратараў, а цяпер яўляюць сваю сціпную адухоўленую прыгажосць са сцен храма. Ну хіба ж гэта не цуд?! У чаканні прыцемак усе зноў збіраюцца ля сцэны.

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Яўген РАПІН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Алег КЛІМАУ, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД; карэктар — Таццяна ПАШЭНЬКА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупкаліны не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2020. Наклад 3200. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.

Падпісана ў друку 22.05.2020 у 16.00. Замова 1501.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".

220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

гэта спіраль у развіцці: што было, тое і будзе, усё паўторыцца на больш высокім вітку развіцця — але аднавіць у сённяшніх умовах сітуацыю Віцебска першых паслярэвалюцыйных гадоў немагчыма. Ды і не трэба... Рэканструяваць мінулае, нават калі яно наш маральны капітал і нацыянальны гонар, усё адно не атрымаецца.

Гэта, дарэчы, засведчыў і творчы досвед віцебскай суполкі "Квадрат", на сёння не існуючай. Сабраліся таленавітыя, амбіцыйныя, патрыятычна настроеныя майстры, працавалі на тэхнічна, дбалі пра будучыню, а ўсё адно атрымалася рэтра. Досьць якаснае, але актуальнае ўчора.

Паліна Курановіч аб'яўляе народныя танцы і гульні. Разам з калегай Янай Патапенка яна паказвае, як трэба танчыць "Крыжачок", "Лявоніху", "Ойру"! На трысняговыя дахі старых хат паціху напайваюць прыцемкі. Птушкі спевамі развітваюцца з сонцам. Надшоў час галоўнай падзеі свята — містычнай экскурсіі. Смелыя чы ўзбройваюцца ліхтарамі: варта быць гатовымі да сустрэч з нячыстай сілай! Падчас абходу будынкаў-помнікаў экскурсанты

Я бачыў карціны сучасных сюррэалістаў у Музеі Далі ў Фігерасе. Па майстэрству не саступаюць Далі, але не ўражваюць. Так я ўспрымаю і спробы зрабіць нешта "пад Шагала" ці "пад Малевіча". Адзінае, што варта пераймаць у вялікіх мастакоў — гэта іх памкненне не быць падобнымі да іншых, ісці ўласным шляхам.

Хацелася і надалей бачыць у праекце "Мастак і горад" творцаў з рэгіёнаў, але не абавязкова прыязваць іх да гістарычных брэндаў. Я кажу пра стэнды на плошчы Коласа, між тым, як іх там няма. Пандэмія прымусіла арганізатараў змяніць фармат выставы. Не было звыклага

Не паспела дагучаць адна з такіх казак, як з калодзежа вынырвае... Чорт уласнай персонай! (Сяргей Ермаловіч). Ён падымае з магілы Вупыра (Алег Аксёчыц) — маладога каваля, які здзейсніў самазабойства з-за нешчаслівага каханьня. У суправаджэнні Чорта і Вупыра шэсце скіроўваецца да кавалёвай хаты, а потым — да вядзьмарчынай. Здаецца, вядзьмарка (Паліна Курановіч) не рада гасцям. Але раптоўна яна лагоднее і распавядае чароўную гісторыю.

Цэпра згущаецца, прыгоды працягваюцца. На сцяжынку выходзіць Дзед-Ваўкалак (Вадзім Баранаў). Ён шчыра прызнаецца, што сышоў у лес, каб з'яднацца з прыродай, і просіць людзей прыбіраць за сабой смецце пасля пікнікоў. Фінал свята — вогнішча. Паліна з Янай заводзяць фальклорныя спевы, народжаныя на прыволлі палёў і лугоў. Якімі ж трывалымі былі нашы продкі! Нягледзячы на суворыя жыццёвыя ўмовы, цяжкую працу, усялякія нягоды, яны жартавалі і фантазіравалі, марылі і спявалі. Ды хіба мы горшыя за іх? З'ядналіся ля вогнішча ў сяброўскае кола, настроіліся пазітыўна, заспявалі — і сущыўся халодны вятрыска, разышліся хмары над музеем, пацяплела паветра. Вось яна, сапраўдны магія роднай зямлі!

адкрыцця з удзелам афіцыйных асоб, не было адмысловай артыстычнай праграмы. І адначасова ўсё гэта было — але не ў рэальнай, а ў віртуальнай прасторы. Хто хоча паглядзець выставы, мусіць зайсці на сайт "Мастак і горад". Часовая адмова ад рэальнай прасторы на карысць віртуальнай — рэч вымушаная. Плошча Коласа была і будзе плошчай Мастацтваў. Але, атрымаўшы такі досвед, арганізатары маюць намер і ў перспектыве, калі пандэмія пойдзе на спад, надаваць больш увагі Сеціву як сродку папулярызацыі мастацтва ўвогуле і пашырэння аўдыторыі праекта.

Пра тое, што аднойчы інфармацыйныя тэхналогіі дадуць людзям магчымасць быць далучанымі да ўсяго, што робіцца ў свеце, у нас загаварылі яшчэ ў 1960-я гады. Тады нашы тэлевізары бралі ўсяго тры — чатыры каналы, а пра Сеціва ніхто і не чуў, але для дасведчаных тэндэнцыя была зразумелай. Вось дажыліся... Зручна. Але ўсё адно не стане жывога сумоўя. Мару прайсціся па плошчы Коласа, не зважаючы на дыстанцыю бяспекі.

Цэпра згущаецца, прыгоды працягваюцца. На сцяжынку выходзіць Дзед-Ваўкалак (Вадзім Баранаў). Ён шчыра прызнаецца, што сышоў у лес, каб з'яднацца з прыродай, і просіць людзей прыбіраць за сабой смецце пасля пікнікоў. Фінал свята — вогнішча. Паліна з Янай заводзяць фальклорныя спевы, народжаныя на прыволлі палёў і лугоў. Якімі ж трывалымі былі нашы продкі! Нягледзячы на суворыя жыццёвыя ўмовы, цяжкую працу, усялякія нягоды, яны жартавалі і фантазіравалі, марылі і спявалі. Ды хіба мы горшыя за іх? З'ядналіся ля вогнішча ў сяброўскае кола, настроіліся пазітыўна, заспявалі — і сущыўся халодны вятрыска, разышліся хмары над музеем, пацяплела паветра. Вось яна, сапраўдны магія роднай зямлі!

Святлана ІШЧАНКА
Фота аўтара

Страты

Не пакідайце нас, Музыканты!

Майскімі днямі літаральна адзін за адным ад нас назаўжды пайшлі некалькі выбітных акадэмічных музыкантаў — два дырыжоры і скрыпач. Вальтэр Мнацаканаў, Вячаслаў Зяленін, Пётр Вандзілоўскі. Але ж колькі незабыўных сустрэч з цудоўным светам музыкі падарылі нам яны! Вось толькі — ці заўсёды мы ў дастатковай меры ацэньвалі тыя падарункі? Бо тыя ж інсульты, інфаркты — бывае — наступствы "сардэчнай недастатковасці" часам і з-за нас, навакольных. Як горка, што многія заслугі мы згадваем хіба пасля адыходу таленавітых людзей...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Дырыжор, аранжыроўшчык, кампазітар Вальтэр Мнацаканаў споўнілася 85, але юбілейная вечарына была перанесена. Урадзенец Грузіі, выхаванец Маскоўскай і Піцэрскай (на тае часы — Ленінградскай) кансерваторыі, з 1960-х яго жыццё было звязана з Беларуссю і нашай нацыянальнай культурай. Ён дырыжыраваў самымі рознымі аркестрамі, шмат гадоў выкладаў. Але асабіста для мяне яго імя асацыюецца з дзвюма выбітнымі з'явамі.

Першая — гэта створаньня ім фантазіі-парафразы на мелодыі з фільмаў, аперэт (а некалькі гадоў, дарэчы, ён працаваў у нашым Музычным тэатры, які тады называўся "музыкамедый"), дзе самай знакамітай стала сюіта "Чаплініна". Многія падобныя творы, напісаныя "паводле", усяго толькі ў чарговы раз нагадваюць нам знаёмыя матывы. А тут была — сама сутнасць Чарлі Чапліна: бліскучы гумар і сум "у адным флаконе". Другое папраўдзе неверагоднае дасягненне Вальтэра Грайравіча — яго праца з калектывам Народнай оперы. Сёння многія нават не ведаюць, што калісьці пры Палацы культуры прафсаюзаў існаваў... аматарскі оперны тэатр. І там ладзіліся папросту выдатныя па мастацкім узроўні пастаноўкі! Толькі не думайце, што там спявалі і ігралі выпадковыя мінакі — не, гэта былі апантанія музыканты, пераважна выкладчыкі ці былія выпускнікі музычных устаноў, што пазней былі вымушаны абраць больш грашовыя месцы працы. Дык вось, гэты тэатр яшчэ і гастралюваў, выступаў у Маскве, у Крамлёўскім палацы з'ездаў. А яшчэ — пад кіраўніцтвам Мнацаканава як дырыжора там была пастаўлена опера "Кастусь Каліноўскі" беларускага класіка Дзмітрыя Лукаса. Не пералічыць, колькі ўсяго ён зладзіў пазней з Опернай студыяй Акадэміі музыкі. А ў 1998-м, калі спаўнялася 95 гадоў з дня нараджэння Арама Хачатурана, разам з армянскімі музыкантамі ўвогуле падрыхтаваў суцэльны фестываль яго музыкі і гастрольны тур па СНД. Упэўнена, яго перанесены аўтарскі канцэрт адкрые нам яшчэ шмат таго, чым можа ганарыцца наша мастацтва.

Творчы здабытак скрыпача, прафесара Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Вячаслава Зяленіна — гэта найперш яго выхаванцы. За амаль паўстагоддзя працы іх назіралася шмат, і многія з іх сёння куды больш вядомыя за яго самога: па класах камернага ансамбля ці скрыпкі ў яго вучыліся кампазітар Уладзімір Кандрусевіч, даследчык Аляксандр Капілаў, альтысты і выкладчыкі Лючыя Ластаўка, Уладзімір Рылатка, які да ўсяго шмат гадоў працаваў на кіруючых пасадах у Міністэрстве культуры і нашым Вялікім тэатры, лектар філармоніі Анатоль Парэцкі, піяністы і педагогі Яўген Пукст, Уладзімір Кузменка, які ў свой час узначальваў Рэспубліканскую гімназію-каледж пры Акадэміі музыкі, і многія іншыя. А колькі яшчэ музыкантаў і настаўнікаў чэрпалі вопыт з яго метадычных дапаможнікаў, рэкамендацый і парад. Вячаслаў Міхайлавіч увогуле быў чалавекам надзвычай сціп-

лым, ніколі не вылучаў сваю асобу, што бывае ўласціва дзеячам культуры, на нябачны "п'едэсталь". Нават гаварыў заўжды вельмі ціха, але ў кожным слове адчувалася сканцэнтраваная думка. На радзіе захавалася некалькі музычных запісаў з яго ўдзелам — акурат з тымі ж рысамі: бязмежным пачуццём партнёрства і асэнсаванасцю, змястоўнасцю кожнай ноты.

З аўчасны, раптоўны сыход дырыжора Пятра Вандзілоўскага стаў настолькі нечаканым, што спачатку ўспрымаўся за чыйсі злы жарт. 65 гадоў, па цяперашніх мерках — маэстра ў самым росквіце сіл,

на ўзлёце таленту і магчымасцяў. Безліч найцікавых планаў, перспектыв — і нечаканае жыццёвае шматкроп'е. У розныя часы ён працаваў ледзь не з усімі вядучымі аркестравымі калектывамі Беларусі, у канцы 1990-х быў запрошаны галоўным дырыжорам філарманічнага сімфанічнага аркестра ў Сараева — сталіцы Босніі і Герцагавіны. Шмат гастралюваў, выступаючы з аркестрамі розных краін: Андора, Венгрыя, Германія, ЗША, Іспанія, Італія, Кіпр, Літва, Партугалія, Польшча, Расія, Турцыя, Украіна, Фінляндыя, Францыя, Харватыя і іншыя. Адзін з выхаванцаў знакамітага па ўсім Савецкім Саюзе Генадзя Праватарава, Пётр Віктаравіч шчодро перадаваў свае веды наступным пакаленням. Вось і сёлета з яго класа выйдучь двое маладых дырыжораў, рытууючыся да Дзяржаўнага іспыту ўжо без яго — але з яго нябачнай падтрымкай.

Ды ўсё ж імя Вандзілоўскага найперш звязана з сучаснай беларускай музыкай: менавіта яму належаць многія ды многія прэм'еры найбольш складаных, часам увогуле авангардных партытур. Ён не проста вывучаў з аркестрамі гэтыя творы, а знаходзіў да іх свой уласны выканальніцкі падыход, чым могуць пахваліцца, на жаль, далёка не ўсе прадстаўнікі яго прафесіі. Бо ён не "махаў", не "кіраваў" — дапамагаў нарадзіцца музыцы, выйсці ёй з таямнічага нотнага маўчання і захапіць слухачоў. Інтэлігент, высокі інтэлектуал — так і хочацца сказаць, што "ў пятым — сёмым пакаленні", ажно не — ён родам з Бялыніцкага раёна на Магілёўшчыне. І па сваёй першай прафесіі (а на оперна-сімфанічнае дырыжыраванне можна паступаць толькі пасля заканчэння кансерваторыі па адной з іншых спецыяльнасцяў) — не скрыпач, піяніст ці харавы дырыжор, а баяніст. Тым не менш, пачуццё аркестра — бездакорнае. Можа, яшчэ і з-за сваёй вечнай прагі да чагосьці новага, нязведанага? Ён любіў адкрываць новыя гарызонты, ісці за нязведаным. І беларуская музыка, пры ўсёй яе значнасці ў яго рэпертуары, была хіба часткай таго вялізнага сімфанічнага айсберга. Гледзячы на яго, немагчыма было абмінуць вачэй. Вялізныя, заўсёды крыху здзіўленыя і вельмі зацікаўленыя, яны адлюстроўвалі душу і ўвесь свет. Бо так і было: яго цікавіла ўсё навакольнае, у кожнай дробязі ён шчыра знаходзіў падставу для радасці — і музыкай для яго стала ўсё навокал. Таму і адкрываў ён у ёй немагчымыя на першыя пагляды глыбіні. І ўмеў шчыра здзіўляцца кожнай знойдзенай дэталі. Ці ж не з такой якасці пачынаецца сама прафесія — дырыжор? А яшчэ шырэй — музыкант. Не пакідайце нас, дарыце музыку і надалей — у запісах, якія засталіся нам і нашым нашчадкам.

Фота прадстаўлены прадзюсарскім Цэнтрам "Спамаш"

Калі песні дапамагаюць дактарам

Артысты ў дабрачынных марафонах

каранавірус, — расказвае Анжаліна Мікульская. — Але мы палічылі вартым не растрачваць сябе на пустыя размовы, а сталі думаць, як можа дапамагчы — тады на першы план выйшлі сродкі індывідуальнай абароны для медыкаў і многае іншае, чаго на той момант не ставала. А ў нашага цэнтры і выдатная студыя гуказапісу, і вялікі вопыт у правядзенні маштабных праектаў. І мы зразу мелі, што рабіць.

Першы анлайн-марафон збіраў сродкі для 3-й клінічнай бальніцы Мінска, другі — для Віцебскай абласной клінічнай бальніцы, трэці — для 10-й клінічнай бальніцы Мінска. Выбар клінік быў за самімі арганізатарамі і іх адчуваннем, каму на гэты момант такая дапамога найбольш патрэбная. Анжаліна Мікульская прызнаецца, што часам уключалася і эмоцыі. Напрыклад, на тое, што ў цэнтры увагі першага анлайн-марафона трапіла менавіта 3-я клініка, паўплывалі і пасты ў сацыяльных сетках галоўнага ўрача гэтай бальніцы Наталлі Саевіч.

— Яна пісала такія жыццясцвярдзальныя тэксты, скіраваныя не на песімізм, а на барацьбу! — расказвае дырэктар "Спамаша". — Я чытала і яе перапіску с сынам, які зараз працуе у 10-й бальніцы, — ён яе падтрымліваў, казаў, што "мама, будзем змагацца!" Ніякіх скаргаў, толькі зараджанасць на працу.

Наступны марафон, мяркуецца, будзе збіраць сродкі для 6-й мінскай клінікі, якая прызначаная аказваць дапа-

могу цяжарным жанчынам, хворым на Covid-19. А пройдзе марафон напярэдадні 1 чэрвеня — Міжнароднага дня абароны дзяцей, і лейтматывам праграмы стануць менавіта дзеці. Проста пасля кожнай акцыі арганізатары бяруць паўзу і сыходзяць на своеасаблівы каранцін, каб упэўніцца, што ніхто з удзе-

Вядучыя анлайн-марафону Ганна Шалюціна і Іван Падрэз.

льнікаў, работнікаў студыі і цэнтры не захварэў. Увогуле, да бяспекі ў "Спамашы" з першага дня паставіліся адказна — падрыхтавалі ўсе неабходныя дэзінфекцыйныя сродкі, імгненна перавялі ўсё навучанне на дыстанцыйны рэжым. І пад час правядзення марафонаў у студыі прымаюцца ўсе магчымыя меры для бяспекі артыстаў і персаналу — ладзяцца дэзінфекцыйныя бар'еры, пастаянна апрацоўваецца студыя, прадумваюцца схемы ўваходаў і выхадаў удзельнікаў для іх дыстанцыравання, мераецца тэмпература, і гэтак далей.

Самымі кранальнымі і эмацыйнымі момантамі эфіраў — пра гэта кажучы і

гледачы, і артысты — былі размовы з дактарамі і іншымі супрацоўнікамі клінік, якія выходзілі на сувязь са сваіх працоўных месцаў. І тут ужо справа не ў фінансах, а ў маральнай падтрымцы.

— Мiane моцна зачэпіла, і нават засмуціла, калі па першым часе людзі часта нападзілі на лекараў,

прад'яўлялі ім шмат прэтэнзій, — кажа Анжаліна Мікульская. — Маўляў, вы павінны і тое, і другое... А трэба ж разумець, што і медыкі ўпершыню сустрэліся з пандэміяй, а яны такія ж людзі, як і мы, і ў іх таксама сем'і, дзеці. Але яны ідуць і ратуюць жыцці. Ніхто іншы гэтага не зробіць. І хацелася ўсімі сіламі падтрымаць іх і выказаць удзячнасць.

Адметная дэтал, на якую варта звярнуць увагу — сродкі паступаюць не праз нейкую краўдфандынгавую платформу ці яшчэ праз якога пасярэдніка, на чым часта губляецца пэўны працэнт, а найпрост на рахункі бальніц: і 3-я, і 10-я клінікі Мінска на той момант ужо мелі спецы-

Каманда анлайн-марафону. Анжаліна Мікульская у цэнтры.

яльныя дабрачынныя рахункі, а Віцебская абласная бальніца завяла яго для гэтай мэты. Арганізатары акцыі не маюць ніякага доступу да сродкаў, а проста ўсімі сіламі рэкламуюць нумары рахункаў і заклікаюць пералічыць, колькі хто жадае. І ўжо самі бальніцы вырашаюць, на што ў першую чаргу накіраваць гэтыя сродкі. Дарэчы, рахункі працягваюць працаваць,

і грошы на іх можна перавесці не толькі пад час правядзення марафону, але і праз дзень, праз тыдзень — ды хоць зараз! І нямаю арганізацый, натхніўшыся заклікамі ў дзень правядзення

акцыі, арганізоўваліся на наступны дзень і рабілі свой унёсак. Увогуле, лічба, агучаная мной на пачатку — больш за 130 тысяч рублёў — не самая дакладная, бо акрамя грошай многія людзі і арганізацыі змаглі аказаць дапамогу і рэальнымі рэчамі і справамі — хто паставіў кафеінныя апараты ў бальніцы, хто прадставіў неабходныя сродкі абароны, хто прывёз патрэбную тэхніку, хто захацеў арганізаваць харчаванне для медыкаў. Простыя гледачы маглі ахвяраваць і па 5 рублёў, а самыя шчырыя ахвяраванні ад арганізацый — дарэчы, як дзяржаўных, так і прыватных — даходзілі да 5 тысяч рублёў.

— Акрамя ўсяго, мы вельмі хацелі, каб самі медыцынскія работнікі пад час нашай акцыі адчулі, што яны не адзінокія, каб у іх нейкі пад'ём духу адбыўся, — падкрэслівае Анжаліна Мікульская. — Адрэзу па заканчэнні першага марафону нам пачалі пісаць супрацоўнікі 3-й бальніцы: дзякавалі, расказвалі, што ўключалі трансляцыю, дзе толькі маглі, што абменьваліся ўражаннямі: "Уяўляеш, яны спяваюць менавіта для нас!" Яны адчулі, быццам з імі ўся краіна.

Пад час другой акцыі многа гаварылася і пра сацыяльныя службы і тое, як яны працуюць у гэтай сітуацыі, расказвалася пра важнасць самаізаляцыі і як яе забяспечыць, на трэцім марафоне разам з медыкамі падрабязна разбіралася тэма донарства плазмы — як яна можа дапамагчы хворым, як яе здаць. У студыі былі, дарэчы, самыя прафесійныя вядучыя — Дзяніс Дудзінскі, Кацярына Раецкая, Ганна Шалюціна, Іван Падрэз, Іван Вабішчэвіч і іншыя. І яны стваралі энергічную, аптымістычную, а калі трэба было — і дзелавую атмасферу. Спявачка і вядучая Ганна

"Песняры". І Інна Афанасьева і Naviband, і Ляля Мішчыкі Uzari, і група "Харлі" і Аляксей Хлястоў... Акрамя таго, падключаліся да марафонаў і замежныя артысты — пачынаючы ад Алега Газманова і Дзімаша Кудайбергана да Tomas N'evergreen і In-Grid. Ці прыежджалі ў студыю, ці выходзілі на відэасувязь і славуця спартсмены, у тым ліку Дар'я Домрачава, Максім Мірны, Арына Сабаленка. Былі і Уладзімір Цэслер, і дызайнеры адзення, і юныя, але надзвычай папулярныя ў сваёй узроставай катэгорыі блогеры, з Масквы спяваў Пётр Елфімаў, а з Украіны — Яўген Літвінковіч. Кожны такі госць даваў вялікую колькасць праглядаў, прыводзіў на анлайн-марафон сваю аўдыторыю: напрыклад, было заўважана, што на спевах Яўгена Літвінковіча імгненна вырасла колькасць украінскіх гледачоў.

Як звычайна, любая справа можа сутыкнуцца і са скептычным стаўленнем, і з крытыкай, і з недаверам. Так і тут — хтосьці задаецца пытаннем: "А артысты толькі спяваюць ці і самі нешта ахвяруюць, пералічваюць грошы?" Дырэктар прадзюсарскага цэнтры "Спамаш"

Анжаліна Мікульская дакладна ведае, што многія не толькі фінансава, але і справамі дапамагалі — самі закупляліся матэрыяламі, самі шлілі, самі адвозілі ў бальніцы. І канешне, усе партнёры, з якімі "Спамаш" працаваў на забеспячэнне трансляцыі, рабілі гэта ўсё бясплатна — а і тэхнічна справа

была даволі складаная. Ужо на другой акцыі падключылася вялікая колькасць сродкаў масавай інфармацыі, тэлерадыекампанія "Мир" забяспечыла выхад і на міжнародную аўдыторыю краін былога СССР, беларускае радыё "Мир" вяло трансляцыю. І гэта ўсё было трэба, канешне, не для набыцця папулярнасці, а для таго, каб болей гледачоў і слухачоў далучылася да эфіру і такім чынам марафон сабраў больш сродкаў. Магчыма, на поспех праекта паўплывала і тое, што людзі дакладна ведалі, каму і на што ахвяравалі — ведалі нават нумары бальніц.

Канешне, у памерах краіны гэта кропля. Але гэта канкрэтныя медыкі і канкрэтныя хворыя, якія атрымалі дапамогу. І гэта толькі адна з ініцыятыў — ёсць жа і іншыя. Ёсць валанцёры і цэлыя валанцёрскія арганізацыі, якія па ўсёй краіне дапамагаюць бальніцам на тую сродкі, што ахвяруюць людзі. І людзей гэтых многа.

І кожны на сваім месцы можа зрабіць нешта карыснае.

У другой палове 80-х мне ўпершыню давлялося браць інтэрв'ю ў святара. Каб увайсці ў тэму я наведаў у нядзелю царкву, дзе пабачыў майго будучага суразмоўцу “на рабочым месцы”. Давялося тады паслухаць і ягонаю, звернутую да вернікаў, казань, якую памятаю і сёння. Уступам да прамовы былі словы з Бібліі пра тое, што чалавек, які жыве мінулым, страчаны для будучыні і дня сённяшняга. А сэнс яе ў тым, што жыццё дадзена Богам чалавеку дзеля радасці, жыццё ніколі не канчаецца, таму не варта назапашваць у памяці крытычную масу крыўдаў і няўдач, засяроджвацца на стратах, на перажытых пакутах. Але і забываць нічога не трэба. Усё гэта досвед, які робіць нас мудрэйшымі і мацнейшымі. Асэнсаваць, каб у перспектыве не наступаць на тыя ж граблі, пераадолець і з улікам гэтага вопыту жыць сённяшнім днём і дбаць пра заўтра.

Зацёмкі на палях крытычных думак

Лічацца толькі з моцнымі

Уладзімір Кожах. “Сыну. Брату. Бацьку”.

Міхаіл Савіцкі. “Стары і хлеб”.

Іван Стасевіч. “Май 1945 года”.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Гэтыя гэтыя пасуюць шмат якім жыццёвым сітуацыям. Спрацоўваюць яны і ў гісторыі народаў і дзяржаў. Вялікую Айчынную вайну нельга папросту забыць, як страшны сон. Балючая памяць пра яе — цяжар, ад якога нельга адмовіцца ці перакласці яго на іншыя плечы, перасунуць у чужую свядомасць. Вайна і перамога ў ёй застаюцца падмуркам нашай нацыянальнай тоеснасці. Гэта досвед, які наканавана зноў і зноў асэнсоўваць кожнаму пакаленню беларусаў, каб заставацца самімі сабой. І мастацтва ў гэтым працэсе адыгрывае надзвычай важную, можа нават выключную ролю.

Калі казаць канкрэтна пра мастацтва выяўленчае, дык многія шэдэўры нашых жывапісу, графікі і скульптуры ў XX стагоддзі тэматычна звязаныя з Вялікай Айчыннай вайной. “Мінск. 3 ліпеня 1944 года” Валянціна Волкава, “Партызанская мадона” Міхаіла Савіцкага, скульптура Хатынскага мемарыяла аўтарства Сяргея Селіханова, Партызанскі цыкл Арлена Кашкурэвіча, ягоньж ж ілюстрацыі да твораў Васіля Быкава і Алеся

Адамовіча, творы Гаўрыіла Вашчанкі, Аляксандра Кішчанкі, Уладзіміра Тоўсціка, Георгія Паплаўскага, Льва Гумілеўскага...

Я не ведаю, якімі словамі, якой выяўленчай мовай трэба сёння звяртацца да людзей, распавядаючы пра падзеі 75-гадовай даўніны. Хутчэй за ўсё, дакладна не ведае ніхто. У наяўнасці праблема і спантаннае пошук яе вырашэння. Прынамсі, з ёй сутыкнулася кіраўніцтва Беларускага саюза мастакоў, калі давлялося ладзіць гэтую свядомасць. Рэч у тым, што тэма Вялікай Айчыннай вайны ў нашым сённяшнім выяўленчым мастацтве не культывуецца. Наколькі ведаю, апошні раз дзяржаказ на мастацкія творы, прысвечаныя тым лёсавызначальным для краіны падзеям, быў досыць даўно — падчас стварэння экспазіцыі новага будынка музея гісторыі вайны на праспекце Пераможцаў. А рабіць нешта грунтоўнае, энерга- і рэсурсаёмкае, ведаючы, што на твор зыходна няма пакупніка, для мастака часта недазваляльная раскоша. Нават калі тэма яго хвалюе і натхняе. Вось і няма новых унёскаў у скарбонку памяці, якія б адпавядалі класу згаданых вышэй твораў, ды і не прадбачыцца ў бліжэйшы час. Тлумачыцца, нібыта, проста — грошай няма.

Дагэтуль, да прыкладу, не набыты ў дзяржаўныя фонды нават цудоўны дыптых Андрэя Дубініна “Выратуй і захавай”, які створаны яшчэ ў 2009 годзе і з моманту з’яўлення на публіцы лічыцца неад’емнай часткай нашай мастацкай анталогіі Вялікай Айчыннай. Але адсутнасць грошай — толькі адзін чыннік. А вось ці мае грамадскасць мэту трымацца балючай памяці? І як суадносіцца гэта памяць з нацыянальнай ідэяй?

Пры адсутнасці новых адпаведнага класу твораў экспазіцыю да свята Перамогі давялося будаваць на аснове класікі. Зыходзячы з таго, што лепшыя творы нашых мэтраў пра Вялікую Айчынную захоўваюцца не ў падпарадкаваным Саюзу Мастацкім фондзе, а ў Нацыянальным мастацкім музеі. І спадар Пракапцоў, хоць і робіць са спадаром Отчыкам агульную патрэбную грамадзе справу, наўрад ці падзяліўся б сваім скарбам.

Як на маю думку, кіраўніцтва Саюза мастакоў няпростую сітуацыю разаруліла вельмі ўдала. На выставе прадстаўлена не столькі памяць вайны (хоць ёсць і гэта), як вобразнае адлюстраванне сямідзесяці пяці мірных гадоў. Гэта не хроніка адбудовы, не летапіс дасягненняў, не жыццёпіс знакахавых асоб, а шматпла-

Анатоль Арцімовіч.
“Я убит подо Ржевом...”

навая ментальная карціна часу. Паказ таго, што хвалювала, што цікавіла людзей па меры загойвання ваенных ран.

Ды іменны аўтараў гавораць самі за сябе — гэта Уладзімір Кожах, Мікалай Селяшчук, Іван Стасевіч, Уладзімір Стальмашонак, Віталь Цвірка, Ізраіль Басаў, Мікалай Залозны, шэраг твораў з ліку мэтраў, прыгаданых вышэй. Атрымалася вельмі годная рэтраспектыва. Людзям, да мастацтва неаб’якавым, будзе цікава.

Зноў нагадаю: для творчай моладзі тэма Вялікай Айчыннай не настолькі актуальная, як для папярэдніх пакаленняў. Яно і лагічна — мы ж не мазахісты, каб пастаянна жыць у палоне трагічных успамінаў. Але вось што атрымліваецца... Сыходзяць ветэраны і сведкі, новыя актуалі адсоўва-

юць Вялікую вайну на перыферыю свядомасці, а тым часам гісторыю вайны дзе паціху, а дзе і нахабна перапісваюць, ды так, што настам ужо і няма. А калі ёсць, дык не ў статусе ратавальнікаў цывілізацыі і вызваліцеляў Еўропы ад нацызму. А гэта ўжо наезд на нашу нацыянальную годнасць і абраз нашай памяці, фальсіфікацыя гісторыі, на якія трэба рэагаваць усімі магчымымі сродкамі.

Тое, што апошняе слова ў асэнсаванні Вялікай вайны будзе за нашчадкамі пераможцаў, сумнева не падлягае. Але дзеля гэтага трэба парупіцца дзяржаве, грамадству ўвогуле, і канкрэтна людзям культуры і мастацтва.

Калі я вучыўся ў мастацкай школе — а было гэта ў 60-я гады, і ваенная тэма ў выяўленчым мастацтве бы-

ла дамінуючай, адзін наш выкладчык, сам ветэран вайны, гаварыў нам, малым, што аднойчы цікаўнасць да яе мусіць пайсці на спад. Гэта адбудзецца, калі з’явіцца шэдэўр, які падсумуе гэту гістарычную эпопею. Для прыкладу: Леў Мікалаевіч Талстой праз сто гадоў пасля Айчыннай вайны 1812 года “закрыў” тэму, напісаўшы геніяльны раман “Вайна і мір”. Хто б сёння не ставіў пад сумнеў тую перамогу Расіі над сіламі аб’яднанай Еўропы, усіх адсылаюць згаданую кнігу прачытаць.

Забываць нельга. Трэба асэнсоўваць далей і пераадольваць балявы бар’ер памяці, пакінуўшы ў ёй вобраз мужнасці, гераізму і нашай бясконцай удзячнасці пакаленню Перамогі. І тады больш стане сілай. Лічацца толькі з моцнымі.

Выставачны праект “Алфавіт вайны”, які адкрыўся ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў аkurat 9 мая, ужо апрыйёры з’яўляецца важным для абмеркавання прэцэдэнтам. Розных юбілейных культурных імпрэзаў прайшло ў нас нямала. Але... пэўна, нікога асабліва не пакрыўджу, калі канстатую відавочнае: далёка не кожная з іх мела канцэптэуальны, аўтарскі складнік. І, баюся, многія нават не надта лічаць патрэбным пра гэта дбаць. Маўляў, што новае мы скажам пра тэму вайны, уздоўж і ўпоперак даследаваную папярэднімі пакаленнямі творцаў? І ці не лепей тады проста выпусціць новыя каверы “старых песень пра галоўнае”?

Выстава, якая мае не столькі эстэтычны, колькі інтэлектуальны складнік, сведчыць за тое, што кожнаму пакаленню выпадае зрабіць сваю аранжыроўку тых песень. І ад яе часам залежыць вельмі многае.

Ілья СВІРЫН /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

ПРОСТА НАБОР ЛІЧБАЎ?

Задача сказаць пра ваенныя падзеі сваімі словамі здавалася няпростай ужо папярэднім пакаленням. Што зразумела: цяжка казаць пра асабіста не перажытае.

— Ведаеце, як мы пакутвалі, калі працавалі над “Радавымі”? — прамовіў пару дзён таму ў слухаўку легендарны актёр і педагог Фама Варанецкі. — Чаму пакутвалі? Бо ўжо тады, у сярэдзіне васьмідзясятых, мы не разумелі, як трэба распавядаць пра вайну, каб гэта не выглядала фальшам. А на фальш ніхто з нас не мог пагадзіцца.

Пакуты — шлях да шэдэўру. Той спектакль Купалаўскага ў пастаноўцы Валерыя Раеўскага стаў без перабольшвання культывым. Ён не толькі дазволіў маладому тады драматургу Аляксею Дудараву і самому тэатру ўзяць новую — і нежартоўную! — планку ўсеаюзнага прызнання (Дзяржаўная прэмія, як ніяк!), але і дапамог сотням тысяч тых, каму вайну на свае вочы папшчасціла не бачыць, адчуць яе і працуць. Прычым праз прызму ўспрыняцця новага пакалення, якое таксама вайну не заспела.

“Радавыя” — гэта зусім не “дацкі” спектакль. Гэта моцнае мастацкае выказванне — якое, дарэчы, з’явілася ў няпросты застойны час. Як і пастаноўка тым самым Раеўскім адзінай п’есы Васіля Быкава “Апошні шанс”, што адбылася за дзесяць гадоў да таго, у 1974-м. Рэжысёр вайну заспеў хіба малым дзіцём, але здолеў сказаць на гэты конт нешта новае — да чаго, пэўна, трэба імкнуцца кожнаму аўтару. Прыкладам, вобраз ворага ці не ўпершыню на савецкай сцэне быў рэпрэзентаваны не ў выглядзе “набору функцый” і згустку негатыву, а менавіта ў чалавечым абліччы. Бо ў гэтым — жажлівая праўда.

Сёння такія гуманістычныя ў сваёй сутнасці падыходы, на шчасце, здаецца

агульнапрынятым. І калі на выставе “Алфавіт вайны” Ігар Саўчанка дэманструе падборку архіўных фота нямецкіх буржуа, зробленых напярэдадні Другой сусветнай, ты не толькі разумееш пасыл, але і зусім не здзіўляешся ўбачанаму. Ну так, менавіта гэтыя галантна апранутыя еўрапейцы неўзабаве... калі не ўласнаручна палілі, дык, фігуральна кажучы, дровы падвозілі.

Але сёння на месцы былых канцлагераў паспелі вырасці прыгожыя палявыя кветкі — адлюстраваныя, напрыклад, у фотапраекце ўкраінскага ўдзельніка выставы Сашы Курмаза. І новы час актуалізуе новую праблематыку, новыя ракурсы бачання нязменна важнай для нас тэмы вайны.

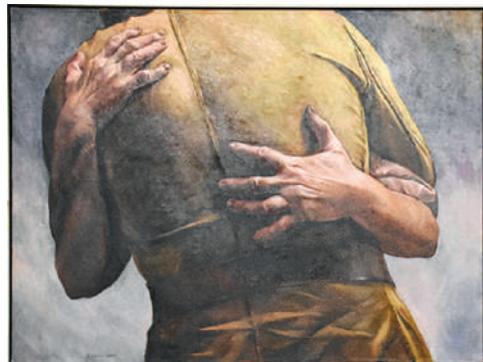
Вось, напрыклад, яшчэ адзін праект Ігара Саўчанкі. Гэта чатыры лічбы — “19 41” — выяўленыя ў якасці “вінтажнага” электроннага табло. Што перад намі: трагічны год, лёсавызначальны для многіх нашых бабуль і дзядуль — або, напрыклад, проста час на гадзінніку? Гэтае пытанне (аўтар, відавочна, пакідае адкрытым), баюся, не пазбаўленае актуальнасці.

ГАЛАСЫ З НАРОДА

Выстава канцэнтруецца не на моднай тэме рэвізіі датчных вайны гістарычных устаноў, але менавіта на праблеме захавання памяці. Можна, менавіта таму гэты праект — даволі эклектычны па сваім фармаце. Адна яго частка — мастацкія інтэрпрэтацыі, а другая — чыста дакументальныя матэрыялы. Заўсёднай НЦСМ гэтаму ўжо не здзіўляцца: вывучэнне грамадскай памяці праз гісторыю фота- і розных іншых архіваў даўно займала тут характар планамернай і паліяграфічнай дзейнасці. Пагатоў, і прадстаўлена дакументалістыка вартая ўвагі.

Гэта кранальныя сведчання далучанасці асабістых, сямейных нашых гісторыяў да сусветнай — тыя самыя ваенныя фотаальбомы і лісты-трохкутнікі (адзін з іх, які дэманструецца ў экспазіцыі, быў нейкімі містычным чынам адпраўлены ўжо пасля даты,

Пра вайну — сваімі словамі

Андрэй Дубінін. “Выратуй і захавай”.

Фота з сямейнага архіва сям’і Даніловіч.

калі адрасант стаў лічыцца без вестак зніклым!), а таксама і цэлыя пласты народнай культуры. Выяўленыя этнографамі ў вёсках па ўсёй Беларусі песні пра вайну — паўнаватарская частка фальклорнай спадчыны, якая сёння не столькі невядомая, колькі “добра забытая”, выціснутая на маргінез. Песні ў нечым наіўныя, у нечым кранальныя, але, неаспрэчна, шчырыя. Па змесце ды ідэйнай скіраванасці яны мала адрозніваюцца ад прафесійнай творчасці, аднак надрыў у голасе папраўдзе непадробны.

ІНТЭРВЕНЦЫЯ ПАМЯЦІ

Прадэманстраваныя на выставе аўтарскія праекты даследуюць найперш такую ўласцівасць памяці, як забываць. Успаміны чым далей тым болей становяцца няпоўнымі і няпэўнымі. Ды ўвогуле... ці было яно — тое, пра што мы памятаем? Гэтае фундаментальнае для еўрапейскага мадэрнізму пытанне, як найлепей адлюстраванае ў стужцы “Летась у Марыенбадзе”, у дадзеным кантэксце мае не толькі асабістае, але і грамадскае значэнне. Пагатоў, на ўспрыняцце сучаснікам мінуўшчыны здатныя уплываць самыя розныя рэчы. Скажам, дакументальнае фота ў наш век тэхналогій цалкам можа апынуцца... скрыншотам камп’ютарнай гульні.

Гэта маляўніча прадэманстравана ў праекце “Алексіяда” беларускага аўтара Аляксандра Веледзімовіча. Ён прысвечаны свайго

Аляксандр Веледзімовіч. Праект “Алексіяда”.

Ліст з фронту. Датуецца 21.04.1945. З сямейнага архіва Аляксандры Пратасевіч.

Аляксандр Кладаў. Праект “Ваенныя звычкі”. Серыя фатаграфій 2009 — 2019 гадоў.

кшталту рэканструкцыі памяці — а канкрэтна, найцікавейшага эпизоду баявога жыцця дзядулі аўтара, вайсковага разведчыка Аляксея Окунева, які меў адкіраўніцтва заданне перасекчы лінію фронту і ўвайсці ў кантакт з варшаўскімі паўстанцамі. Гістарычны і палітычны кантэксст тут цалкам застаецца па-за ўва-

гай. А ў яе цэнтры — сама гісторыя, (не)дасказаная дзедам свайму ўнуку, якая абрасла ў яго свядомасці міфалагічнымі ілюзіямі, і ўжо ў такім выглядзе была пераказаная цяпер. І ўзнікае пытанне: ці нехта калі ўжо даведаецца, наколькі тая гісторыя была праўдзівай?

Уласна, гэтая “суб’ектыўная” частка выставы толькі

ўраўнаважвае дакументальную, сведчачы пра яе каштоўнасць. Але не толькі... Беларускі аўтар Аляксандр Міхалковіч ідзе яшчэ далей. Ён праяўляе тую актыўнасць, якая мала дарэчная для дакументалістаў, але цалкам уласцівая сучасным мастакам. І робіць свайго кшталту інтэрвенцыю памяці ў сучаснае жыццё. “Мы часта бываем у тых месцах, дзе адбываліся жудасныя рэчы, і нават не здагадваемся пра гэта”, — піша ён. А genius loci сучаснага чалавека будзецца, зразумела ж, з дапамогай адмысловых прыкладанняў, якія не толькі пераносяць цябе ў тое ці іншае месца, але і ствараюць у тваёй свядомасці ягоны вобраз. Але ў тых прыкладаннях не знойдзеш тыя кадры, існаванне якіх усім нам падаецца занадта траўматычным — яны фіксуюць нацысцкія злачынствы. А цяпер на тым месцы, напрыклад, пляж, дзе прыемна папесціцца на сонейку.

Мастак тую непрыемную праўду ўтрапіна нагадвае. Прычым задзейнічае дзеля гэтага даволі спрэчныя сродкі — ён імкнецца “падмануць” сістэму аховы прыкладанняў, каб размясціць сярод сучасных пляжных сэлфі фота часоў Халакосту. “Я тэарыст, але ў імя памяці, — тлумачыць ён. — Я прапрадаюся ў ваш сусвет прыгожых захадаў сонца, коцікаў і “інстафуда”. Я нагадваю вам пра тое, што схавана пад пластом пяску на пляжы, дзе вы адпачываеце і чэкінецеся”.

Загалоўны праект выставы “Алфавіт вайны” — спроба аўтаркі Вольгі Савіч стварыць універсальную кодавую сістэму на падставе аналізу канкрэтных фота, зробленых падчас баявых дзеянняў. Аднак усе астатнія творы выяўляюць адваротны метада — казаць пра ўніверсальнае, выкарыстоўваючы канкрэтнае і прыватнае.

Даволі някідкі па сваім увасабленні куратарскі праект Дзіны Даніловіч, Вольгі Рыбчынскай і Вольгі Вішнёвай задае вельмі важнае сёння пытанне — як трэба гаварыць пра падзеі 75-гадовай даўніны, каб сучаснік змог адчуць да іх далучанасць? І хочацца верыць, пошук на яго адказаў працягнуцца, прычым не толькі з нагоды юбілеяў.

Гэта веткаўская (а, мабыць, і не толькі веткаўская) трыяна вынесена ў загаловак. Прынамсі, пад такім дэвізам рабілі юнацкія шпацыры па цэнтральных вуліцах свайго роднага раённага цэнтру. Юнацтва цяпер — у далёкім мінулым. А звычка праісціся ў згадках па Ветцы засталася. Асабліва калі сон не прыходзіць да позняй ночы... Вось і вандрую па памяці. Далучайцеся да майго краялюбства.

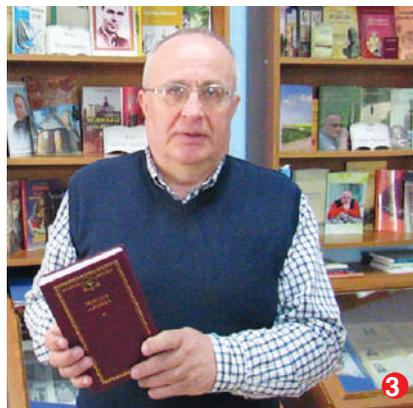
Яўген ПАГІН

Пачаць варта з майго сада-гарода, што месціцца ў Пралетарскім завулку на чатыры хаты. З дзяцінства дапамагаў бацькам паліць, скародзіць, садзіць ды выкопваць з гэтага жоўтага пясочку бульбу. І штогод апрача садавіны ды гародніны зямля выкідвала са сваіх нетраў на паверхню штосьці цікавае: нейкія металічныя ўпрыгожанні: ланцужкі ды бляшкі. Але самым багатым было рэха апошняй вайны: паступова я стаў уладальнікам савецкай каскі, трохграннага штыка ад трохлінейкі, жмені пазелянелых гільз, ладнага кавалку металічнай кулямётнай стужкі... А яшчэ мы з бацькам выкопвалі салдацкія медальёны і баявыя ўзнагароды (баі ішлі па гарадскіх сядзібах), якія адносілі ў райваенкамаг. Рэха вайны не змаўкае і сёння. І пра нядаўні юбілей Вялікай Перамогі таксама ідуць ды ідуць у рэдакцыю вашы лісты.

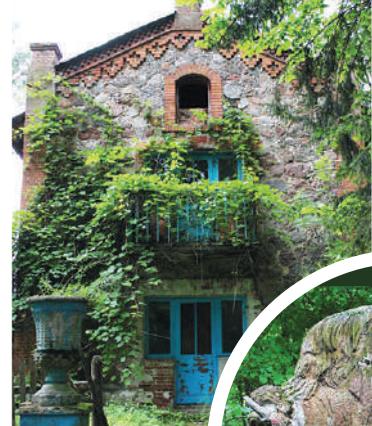
Пра ўдзел у агульнаабласной інтэрнэт-эстафеце “Галасы Перамогі” распавядае метадыст аддзела маркетынгу Ваўкавыскай раённай бібліятэкі Алена Цярэшка. Такім чынам усёй Гродзеншчынай у сацыяльных сетках была выканана знакамітая песня “Дзень Перамогі”.

“Палац мастацтваў Бабруйска правёў у фармаце анлайн музычна-напярэдняю праграму “Тэты дзень мы не забудзем ніколі!” — паведаміла метадыст сектара па рабоце сярод дзяцей Кацярына Крылова. — Пры гэтым выступіў Заслужаны аатарскі калектыў Рэспублікі Беларусь — узорны тэатр песні “Шына-най”. Праграма трансліравалася ў прамым эфіры сацыяльных сетак”. Па словах рэжысёра палаца Вольгі Чайковай, гэтым жа чынам было арганізавана выступленне салістаў хора ветэранаў працы, народнага эстраднага ансамбля “Саўнд”, узорнага музычнага тэатра “Слугі трох муз”, народнага камернага хору і Заслужанага аатарскага калектыву Рэспублікі Беларусь — народнага хору народнай песні імя Віктара Балахонава.

“1418 гераічных радкоў” — так называўся інтэрнэт-конкурс відэачытання, пра які напісала загадчык аддзела маркетынгу Светлагорскай раённай бібліятэкі Святлана Дзікун. 1418 дзён і начэй доўжылася Вялікая Айчынная вайна. “Трэба было зняць і даслаць на наш адрас відэазаніск чытання паэтычных радкоў пра Вялікую Айчынную вайну, — паведаміла яна. — Самаму малодшаму ўдзельніку было чатыры гады, самаму старэйшаму — восемдзясят. Прагучалі 44 відэазаніскі”.

“Пойдам, пройдам, мо каму спанаравімся!”

Ад свайго веткаўскага падворку часта “гуляю” ў бок брацкіх могілак — праз школьны двор, штучнае панскае возера, праз вуліцу дзе жылі “ганакі” — стараверы, за якімі гналіся казакі. На могілках, як і трэба, пануе цішыня і, як Высоцкі спяваў, няма крыжоў, спрэс толькі зоркі. Так атрымалася, што сябры бацькі, што вызвалілі Ветку, дажылі да Перамогі і пахаваны на іншых, “мірных” могілках.

Быць у Ветцы і не наведаць Красную плошчу — вялікі грэх. Такіх пляцаў, Кажуць дасведчанія, толькі дзве — у Маскве, і ў нас. І заўважце, не Чырвоная, а менавіта Красная, бо — прыгожая. Прынамсі яна такой была ў гады майго юнацтва. Пасярэдзіне яе быў парк. Не ведаю, да сёраму, хто і калі яго пасадзіў, але быў той парк такі густы і месцамі непраходны, што толькі давала плошчы таямнічасці ды важкасці. І зручна было. Зараз патлумачу, чаму. На ўскрайку дрымучых паркавых хмызнякоў мелася клетка — летняя танцавальная пля-

цоўка. Вось усе танцавальныя канфлікты і вырашаліся ў тых зручных хмызняках. Вырашаліся вельмі “інтэлігентна”, да першай крыві. А на другім па дьяганалі канцы плошчы і па сёння месціцца наш знакаміты музей. Я пра яго напісаў столькі, што сёй-той пачаў ужо абвінавачваць мяне ў перавышэнні журналісцкіх службовых абавязкаў. Зазначу толькі, што з Галей Нячавай, якая амаль усё жыццё была пасля Фёдара Шклярава дырэктарам музея, мы разам на танцы бегалі. А парк чамусьці высеклі, застаўся нейкі скверык, дрэвы якога чамусьці не хочуць расці. Мо таму, што я ад іх з’ехаў?

Зрэшты, музейнай тэматыкі не пазбегнуць. 18 мая адзначаўся Міжнародны дзень музеяў. На гэты конт вельмі грунтоўны ліст даслала Наталля Рамановіч — вядучы метадыст па рэалізацыі культурна-дзелавых праектаў і развіцця турызму Гродзенскага раённага культурна-інфармацый-

На здымках:

1 Святочны канцэрт у Бабруйскім палацы мастацтваў.

2 Удзельнікі акцыі “Наш паклон вам, ветэраны!” у Ваўкавыску.

3 Слонімскае краязнаўца Сяргей Чыгрын падчас прэзентацыі свайго кнігі “Мікола Арочка”.

4 На сядзібе шляхецкага роду Навіцкіх у вёсцы Савейкі на Ляхаўшчыне.

нага цэнтру. Натуральна, спецыяліст па праектах пра іх і напісаў. Да прыкладу, на базе Абухоўскага цэнтру культуры даўно працуе музейны пакой “Сялянская хата”. Тут ладзяцца выставы, экскурсіі, ноч музея. А яшчэ праходзяць пасяджэнні “Школы фалькларыстаў”, пра якія мы шмат пісалі. Вось пра што паведамляе далей Наталля Рамановіч: “Нядаўна музейная калекцыя Абухава папоўнілася 20-цю новымі экспанатамі з вёскі Завостравечча Клецкага раёна. Іх перадала Тацяна Стральчэня, сваячніца Ірыны Стральчэня, якая і з’яўляецца гаспадыняй “Сялянскай хаты”. Экскурсійныя магчымасці музейнага пакоя павялічыліся. Дарэчы, музей і музейныя экспазіцыі ў аграгарадках Індра, Адэльск, гарадскім пасёлку Сапоцкіна, у вёсцы Зарачанка пачалі працаваць сёлета з новымі праектамі “Музей і дзец”. Задача яго, як распавядае аўтар допісу, — адраджэнне нацыянальнай аўтэнтычнай культуры і традыцый.

Давайце “пройдам” бліжэй да майго Сожа. Тут таксама жылі “ганакі”. Апрача аканіц і ліштваў, веткаўскія стараверы па-майстэрску рабілі лодкі-дашчанікі. Гэта тыя, што перад кожнай “навігацыяй” трэба было смаліць з усёй магчымай адказнасцю. І старанні не былі дарэчнымі! Да прыкладу, дашчанік дзядзькі Рамана па Сажы не плаваў, а лётаў... А яшчэ мая Ветка славілася рознакаляровым бэзам і чаромхай. Згадаў пры гэта, калі працягаў ліст ад Марыны Валасар з Ляхавіччыны.

“Пандэмія, — піша яна, — зачыніла межы, але натхніла беларусаў вандраваць па свайой Радзіме. Заўважце, яе ленты і сторыз Фэйсбуку напаяняюцца фотаздымкамі рэшткаў старадаўніх сядзіб і маленькіх гістарычных куточкаў Бацькаўшчыны. Я таксама ў чарговы раз наведала сядзібу шляхецкага роду Навіцкіх, што ў вёсцы Савейкі, на Ляхаўшчыне”. Далей аўтарка распавядае, што водар чаромхі ў перададзібнай алеі агаломшвае. Палац штодня прыцягвае наведвальнікаў. Была, што за дзень, піша Марына, тут спыняецца каля паўсотні легкавікоў, заязджаюць і разварысты. Калі канкрэтна быў пабудаваны палац, невядома. Асобныя даследчыкі лічаць, што палацава-паркавы ансамбль быў закладзены ў XVIII стагоддзі, іншыя называюць 1850 год, калі пані Навіцкая набыла тры тысячы гектараў зямлі ў генерала Кор-Рудольскага, што служыў у Радзівілаў. Аўтарка працягвае: “У розныя часы Савейкі належалі Бенігсенам, Чапскім, Незабытоўскім, Рудольскаім. Тут былі вялікія бібліятэка ды архіў, дзейнічаў музей мясцовай фауны, самы вялікі з прыватных музеяў Польшчы ў даваенны час. Рамантычную атмасферу парку надавалі некалькі сажалак... У 2013 годзе палац разам з гаспадарчымі пабудовамі выкупіў новы ўласнік: СЗАО Лада Грант. Але абяцаная рэканструкцыя не зроблена і па сёння. У сакавіку пракуратура Ляхавіцкага раёна выставіла патрабаванне аб тым, што палац павінен быць законсерваваны з-за паарозы абвалу будынка”. Руіны вабяць турыстаў. Але ці варта даводзіць да гэтага сітуацыю?

Ветку таксама калісьці ўпрыгожваў узор драўлянага сядзібнага комплексу разам з шыкоўным паркам, дзе раслі трохсотгадовыя дубы (не блытаць з паркам на Краснай плошчы). І быў каскад з дзвюх сажалак. Драўляны будынак месціліся на некалькіх гарадскіх кварталах. У адным стаяла ў мой час беларуская школа, дзе я вучыўся. У другім месціўся двухпавярховы вытанчаны будынак з драўлянымі калонамі, галерэямі і балконамі-мезанінамі, які займала раённая бальніца. У іншых драўляных анфіладах хапіла месца для паліклінікі... Нічога не засталося апрача дзвюх сажалак. Самая вялікая называецца Ставок і месціцца ля новай цаглянай школы, дзе я заканчваў вучобу, бо старая драўляная згарэла.

Дык вось, да Стаўка ў думках хаджу пастаянна. Гэта месца майго адхланя, тут калісьці мы з бацькам выхоплівалі такіх залатых карасёў, што на патэльні не змяшчаліся. Тут я быў шчаслівым процьму разоў па самых розных, дробязных і вельмі важкіх прычынах. У думках буду вяртацца сюды пастаянна. І пісаць пра гэта не стамлюся. Ёсць штосьці ў Стаўку гэткае, што не дае забыцца на маю маладосць.

Вось у Слонімскай раённай бібліятэцы імя Якуба Коласа мяне разумеюць як роднага. Загадчык аддзела маркетынгу Наталля Гурская напісала, што бібліятэка рэалізуе інтэрнэт-праект “Гаваркая кніга: прысвячаем малой радзіме”. Мяне мая малая радзіма таксама пастаянна натхняе брацца за асадку.

Беражыце сябе, шануюныя і пішыце пра цікавае!

Сустрэнемся праз тыдзень.

Алег КЛІМАЎ

Алена ВИСАЧЫНСКАЯ, дырэктар Макранскай дзіцячай школы мастацтваў аграгарадка Мокрае Быхаўскага раёна Магілёўскай вобласці:

— З пачатку навучальна-га года мы шмат дзе выступалі і лік узнагарод, атрыманых нашымі навучэнцамі, ідзе на дзясяткі і дзясяткі. III рэспубліканскі фестываль-конкурс дзіцячага народнага песеннага мастацтва “Жывая крыніца” (Мінск), магілёўскі III рэгіянальны конкурс вакальнага майстэрства “Дняпроўская хваля”, I рэгіянальны конкурс ансамбляў і аркестраў народных інструментаў “Інструментальны калейдаскоп”, Міжнародны конкурс інструментальнага мастацтва “Музычная палітра”... Адзначыліся ў іх пераможцамі і дзіцячыя творчыя калектывы (іх ва ўстанове тры — харэаграфічны ансамбль “Бэбі-дэнс”, ансамблі народных інструментаў і цымбалістаў), і дарослыя, у склад якіх уваходзяць педагогі, — дует цымбалістаў “Мініяцора” і інструментальны. Развіваем жа мы тры напрамкі — музычны (класы баяна, цымбалаў, харавога спявання), харэаграфічны (народны танец, народна-бытавы, класічны, сучасны), народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва (паперапластыка, аплікацыя і гэтак далей). З-за каранавіруса заняткі не адмянілі, але выконваем усе належныя меры засцярогі — прымяненне індывидуальных сродкаў абароны, сацыяльнае дыстанцыяванне (што асабліва актуальна для харэаграфічнага аддзялення), Нумары для конкурсаў цяпер рыхтуем у анлайн-рэжыме і дасылаем іх у такім выглядзе, бо і самі конкурсы, фестывалі сёння перавялі ў такі ж фармат. Упэўненая, прыйдуць да нас і новыя... анлайн-перамогі!

Алена КАРАЛЕЦ, дырэктар Шашкоўскай дзіцячай школы мастацтваў аграгарадка Шашкі Стаўбцоўскага раёна Мінскай вобласці:

— Мы працуем па трох напрамках. Музыкае прадстаўляюць аддзяленні баяна, акардэона, фартэпіяна, эстрадных спеваў. Дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва — вышыўкі, беларускай і сувенірнай лялькі і абярэгаў, поясапляцення, распісу пісанкі, скрапбукінг (выраб прыбраных

І ў дзіцячых школах мастацтваў зараз прывыкаюць да новага парадку працы. Прыстасоўваюцца да іх і вучні, для якіх такія ўстановы з’яўляюцца трэцім родным домам — пасля сям’і і агульнаадукацыйнай школы, і педагогі, і тэхнічны персанал. Мера адказнасці ляжыць на іх адна на ўсіх — мінімізаваць рызыкі магчымага заражэння інфекцыяй і распаўсюджвання каранавіруса ва ўмовах навучальнага працэсу. І ён не проста не спыняецца, а больш таго — выхаванцы ДШМ па-ранейшаму ўдзельнічаюць у разнастайных конкурсах. “Як такое магчыма?!” — абурана спытаеце вы. Адказваю. Дакладней — адказваюць...

Будзем узлятаць!

Анлайн-перамогі на анлайн-фестывалях

паштовак, спецыяльных скрыначак, напрыклад, для захоўвання сямейнага архіва, і да таго падобнае). І трэцяе аддзяленне — выяўленчага мастацтва. Усяго ў нас займаецца каля ста дзяцей — у асноўным ва ўзросце 7-мі — 14-ці гадоў. Ва ўстанове дзейнічаюць і некалькі фарміраванняў: народная студыя “Сузор’е” (ДПМ), дзіцячыя вакальныя ансамблі “Капеж”, “Чамучкі”, “Вяснушкі”, “Звонкія ноткі” і ансамбль народнай музыкі “Гасцінец”. У трох населеных пунктах ёсць філіялы з музычным аддзяленнем і выяўленчага мастацтва — у аграгарадках Засулле, Аталезь і Рубяжэвічы — там вучацца парадку шасцідзяткі чалавек. Напэўна, Шашкоўскай дзіцячай школе мастацтваў пашанцавала, што да ўспышкі каранавіруса мы паспелі выступіць на шэрагу конкурсаў — і вельмі ўдала. Скажам, у студзені ўзялі ўдзел у Карэлічах у II адкрытым рэгіянальным фестывалі фальклору і рамёстваў “Галасы традыцый”, дзе работы студыйцаў з “Сузор’я” адзначылі шматлікімі дыпламамі. Лаўрэатамі ў розных намінацыях сталі тыя, хто абараняў гонар раёна ў VI міжнародным фестывалі-конкурсе “Новыя вяршыні”, які прайшоў у сакавіку ў Мінску. З іншых памятных імпрэз адзначу выраб выхаванцамі ўстановы кампазіцыі, здаецца, з дванаццаці вышытых пано з

вершамі Якуба Коласа — нашага вялікага земляка. Інфекцыю ж сустрэлі ў поўным узбраенні — значна павялічылася частата ўборкі памяшканняў і іх праветрыванняў, няма

праблем ні з антысептычнымі растворамі, ні з маскамі і пальчаткамі. Падчас і заняткаў, і перапынкаў дзеці выконваюць сацыяльнае дыстанцыяванне. Не скажу, што бацькі ўжо так вольна абмежавалі іх наведванне. Аднак тыя, хто вырашыў перайсці на дыстанцыйнае навучанне, змаглі гэта зрабіць, як, дапусцім, у Рубяжэвічах.

Валерый СКАРЫНА, дырэктар Белаазёрскай дзіцячай школы мастацтваў горада Белаазёрск Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці:

— У школе вучацца 336 чалавек, дзейнічае тры аддзяленні — музычнае (фартэпіяна, баян, акардэон, домра, бала-лайка, гітара, скрыпка, цымбалы), харавое, мастацкае. Ёсць і пазабюджэтная група, там навучаюцца 95 чалавек. Прычым, калі ў самой ДШМ ільвіная доля навучэнцаў займаецца ў музычных класах, то вялікая частка платнікаў — мастакі-пачаткоўцы. Тры калектывы ўстановы носяць званні: дарослы — народны ансамбль народных інструментаў “Позитив”, і два дзіцячыя — узорны аркестр рускіх народных інструментаў “Славіца” і знакаміты ўзорны ансамбль “Бронногорские ложкарики” з вёскі Бронная Гара, дзе працуе наш філіял. А яшчэ яго адрознівае тое, што ў ім выкладаюць педагогі, якія з’яўляюцца мясцовымі жыхарамі. Эпідэмія каранавіруса на наведвальнасці практычна не адбілася. Ёсць тыя, хто пера-

Ульяна МІНЮК з навучэнцамі харэаграфічнага аддзялення Геранёнскай дзіцячай школы мастацтваў.

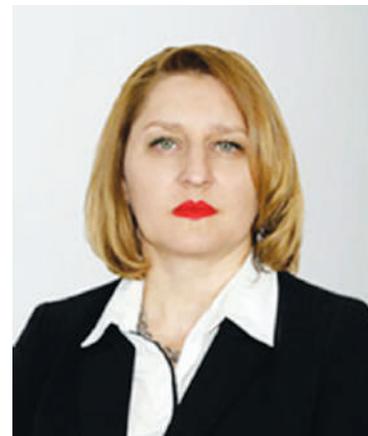
сталі хадзіць у школу, але гэта адзінкавыя выпадкі. Дапусцім, у мяне ў 2020-м годзе — чатыры выпускнікі, усе працягваюць займацца “ўжывую”. Ды і размова аб дыстанцыйнай выніковай атэстацыі пакуль не ідзе, яе плануецца правесці ў ранейшым выглядзе. Натуральна, зляцелі нейкія конкурсы. Зараз паволі фестывалі пачынаюць перафарматавацца ў анлайн-пляцоўкі. Мы гатовыя да такіх рэалій. Канешне, усё гэта не тое ў параўнанні з нармальнымі творчымі спаборніцтвамі ў залах, аднак, як ні дзіўна, тут ёсць і свае “плюсы”, калі так можна выказацца, — выдаткаў менш...

Ульяна МІНЮК, выконваючая абавязкі дырэктара Геранёнскай дзіцячай школы мастацтваў аграгарадка Геранёны Іўеўскага раёна Гродзенскай вобласці:

— Дзякуй Богу, мы паспелі прыняць удзел у шэрагу апошніх конкурсаў, перш чым былі забаронены масавыя мерапрыемствы. Усюды выступілі нядрэнна, як, дапусцім, у Іўі на VI адкрытым рэгіянальным фестывалі-конкурсе дзіцячай творчасці “Вясновыя фантазіі”, заваяваўшы некалькі прызавых месцаў: вызначыліся фартэпіянае трыа “Капрыз”, салісты-вакалісты і навучэнцы харэаграфічнага аддзялення. На ім вучаць народным, класічным, гісторыка-бытавым і сучасным танцам. А на інструментальным аддзяленні дзейнічаюць класы фартэпіяна, баяна, акардэона, цымбалаў, духавых. Больш за пяцьдзясят чалавек займаюцца ў нашай школе і яе філіялах у вёсках Суботнікі і Жамыслаўль (там працуюць інструментальныя класы і пастаноўкі голасу). Заняткі мы не прыпынялі, усё ідзе сваёй чаргой, напэўна, толькі пара-тройка дзяцей перайшла на “выдаленку” — навучаюцца праз вайбер і... смартфон! Спрабуем эксперыментаваць з анлайн-урокамі — ці мала што там будзе наперадзе. Уборкі і ветранні праводзім так, як гэта рэкамендуюць лекарскія інфекцыяністы. Нават інструменты сталі праціраць часцей, чым звычайна! І разлічваем на перамогі ў розных намінацыях IV міжнароднага конкурсу мастацтваў Talented Kids, які на гэты раз праходзіў дыстанцыйна...

Святлана ЛАСЯНKOBA, дырэктар Багушэўскай дзіцячай школы мастацтваў гарадскога пасёлка Багушэўск Сенненскага раёна Віцебскай вобласці:

— Апошні канцэрт у сценах школы адбыўся ў сакавіку і з тых часоў ніякіх мерапрыемстваў у нас больш не праводзім. Прастойваюць і дзіцячы народны ансамбль “Буслікі”, і два ансамблі настаўнікаў — інструментальны і вакальны “Ліра”, і іншыя калектывы

розных формаў. Усяго ў школе займаюцца 73 чалавекі на харэаграфічным аддзяленні, дзе вучацца гісторыка-бытавым ды сучасным танцам, і музычным — у класах ігры на акардэоне, баяне, фартэпіяна, цымбалах, домры і флейце. Флейта, дарэчы, вельмі запатрабаваны ў Багушэўску інструмент. А будзе ён яшчэ актуальней, бо ігра на ім развівае лёгкія, палляшае дыханне. Не сказала б, што ў сувязі з каранавірусам здарыўся масавы праток навучэнцаў. Менш прыходзіць першаклашак ды з суседніх вёсак бацькі сталі радзей прывозіць сваіх дзяцей. Тыя, хто ўсё ж такі перайшоў на аддалены рэжым навучання, атрымліваюць ад педагогаў заданні праз вайбер, для інструменталістаў урокі могуць праводзіцца па скайпе. Меры засцярогі, вядома ж, прынялі. Калі канчаюцца дэзінфікуючыя сродкі, не чакаем, пакуль паставяць яшчэ, а адразу самі купляем. І — звяртаюся да ўсіх сваіх калег, да ўсіх жыхароў Беларусі: ні ў якім выпадку не трэба паддаць духам, перажывем і гэтую напасць! Памятаеце, як у старым савецкім фільме “Экіпаж” казаў герой Георгія Жжэнава? “Узляцець — немагчыма, заставацца — загінем. Адсюль выснова — будзем узлятаць”.

Унікальнае праз “воблачныя” тэхналогіі

Як сёння працуюць музейныя ўстановы Беларусі: віртуальныя выставы, “начныя дазоры” і падтрымка медыкаў

Музеі Беларусі, нягледзячы на неспрыяльнае эпідэміялагічнае становішча, працягваюць сваю дзейнасць на карысць наведвальнікаў. Праўда, збольшага ў віртуальнай рэальнасці, дзе музейшчыкі сёння ствараюць свае крэатыўныя напрацоўкі, каб зацікавіць як традыцыйных, так і новых аматараў гісторыі і культуры Беларусі. Пра “шчыраванне” супрацоўнікаў абласных (і не толькі абласных) музеяў Беларусі на крэатыўнай глебе падчас пандэміі, даведлася “К”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

ВІДЭА З ПЭНАМ І МАЙСТАР-КЛАСАМІ

Пачашь, на мой погляд, варта з невялікай статыстычнай інфармацыяй, якая непасрэдна датычыць устаноў культуры краіны. Так, згодна з апошнімі вынікамі нацыянальнага апытання насельніцтва Беларусі ў рамках праекта “Адкрыты дыялог па эканамічных рэформах”, у красавіку доля людзей, якія сталі прымаць меры засцярогі ад каранавіруса, значна павялічылася ў параўнанні з сакавіком. Беларусы перасталі хадзіць на вуліцу без крайняй неабходнасці, радзей наведваюць кравы ды іншыя ўстановы, менш карыстаюцца грамадскім транспартам. Скажам, калі ў сакавіку толькі 9 працэнтаў гараджан выкарыстоўвалі маскі ў грамадскіх месцах, то ў красавіку колькасць такіх людзей вырасла да 48 працэнтаў. Па сутнасці, кожны другі беларус пачаў насіць маску.

Тое, што беларусы, як кажа статыстыка, сталі менш наведваць розныя ўстановы, у тым ліку — і звязаныя з аказаннем культурных паслуг, адчулі, натуральна, і айчынныя музейшчыкі.

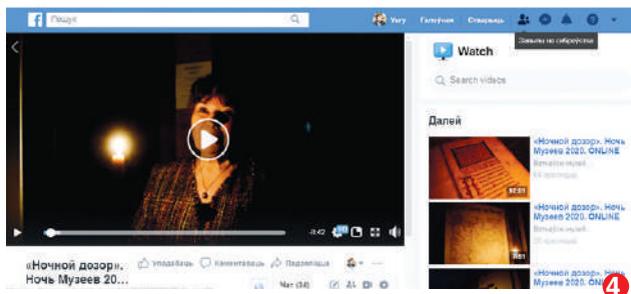
— Мы хоць і адкрытыя для наведвальнікаў, але людзі да нас практычна не ідуць, — адзначае “К” намеснік дырэктара па навуковай рабоце Віцебскага абласнога краязнаўчага музея Валерый Шышанаў. — Таму актыўнічаем у інтэрнэце: запісваем відэа пра ўнікальныя музейныя прадметы, ладзім віртуальныя экскурсіі па музейнай экспазіцыі, па самім Віцебску. Цікаваць да падобных ролікаў, як мы бачым, трымаецца на даволі высокім узроўні.

Як вядома, дырэктар Эрмітажа Міхаіл Пятроўскі аднойчы параўнаў музей з “велізарным караблём”, які лавіруе ў акіяне сучаснай культуры. Віцебскі абласны краязнаўчы музей, у фондах якога захоўваюцца самыя розныя прадметы — ад косткі маманта да работ Юдэля Пэна, — і сёння пачуваецца такім “караблём”, лавіруючы ў “акіяне” беларускай культуры ды ладзячы шэраг адметных мерапрыемстваў.

На здымках:

- 1 Музейшчыкі Віцебска паўдзельнічалі ў акцыі ў падтрымку медыкаў.
- 2 Баклага — унікальны прадмет XIII стагоддзя, прадстаўлены на выставе ў Археалагічным музеі “Бярэсце”.
- 3 Супрацоўнікі Віцебскага абласнога музея парадзіруюць вядомую карціну Пабла Пікаса “Аматарка абсэнта” (1901 год).
- 4 Відэа з хэштэгам #начны дазор Веткаўскага музея імя Ф.Р.Шклярава.

Так, акрамя віртуальных, музейшчыкамі быў падрыхтаваны шэраг рэальных выстаў да 75-годдзя Перамогі, якія будуць працаваць ажно да 10 ліпеня. Для ўсіх ахвотных 9 і 10 мая быў прадугледжаны бясплатны ўваход на выставу пад назвай “Памяць віцебскіх патрыётаў”, экспазіцыя якой знаходзіцца ў сусарэнных былой фашыскай турмы на вуліцы Крылова, 7. Акрамя таго, у музеі цяпер ідзе абнаўленне экспазіцыі, прысвечанай Вялікай Айчыннай вайне. Яе плануецца адкрыць для наведвальнікаў да Дня Незалежнасці. Акрамя таго, да 30 мая ў абласным Мастацкім музеі працуе выстава “Пад аховай Божай Маці”, на якой экспануюцца абразы з фондаў музея.

Да таго ж, Віцебскі абласны краязнаўчы музей далучыўся да міжнароднага праекта #MuseumWeek, які ладзіўся з 11 па 17 мая ў сацыяльных сетках. У праекце таксама паўдзельнічалі музей сядзібы Іліі Рэпіна “Здраўнёва”, Віцебскі мастацкі музей і Музей гісторыі прыватнага калекцыянавання. Напрыклад, першы

дзень Тыдня музеў, 11 мая, быў прысвечаны медыкам, якія выступаюць на пярэднім краі барацьбы з каранавіруснай інфекцыяй. А 12 мая ўдзельнікі акцыі сталі мадэлямі для фотаздымкаў па матывах сусветнавядомых карцін і перадалі эстафету падпісчыкам у творчым выкліку #Культура-НаКараншце.

З Віцебска перанясёмся да суседзяў у Полацк. Натуральна, сённяшнія рэаліі прымусілі змяніць формы работы з наведвальнікамі і Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік. Па словах дырэктара запаведніка Тамары Джумантаевай, полацкія музеі працягваюць працаваць у рэальным рэжыме з захаваннем усіх правілаў бяспекі, прадыхаваных цяперашняй эпідэміялагічнай сітуацыяй. Наведвальнікаў стала значна менш, але яны ўсё адно з задавальненнем прыязджаюць паглядзець на новыя цікавыя праекты, а музейным работнікам заўсёды ёсць чым здзівіць жыхароў і гасцей старажытнага горада Беларусі не толькі ў рэальнай, але і ў віртуальнай прасторы.

Напрыклад, у Дзень музеў, на афіцыйным сайце ўстановы і ў сацыяльных сетках была прэзентаваная праграма сустрэч з наведвальнікамі ў кіберпрасторы. Прамая трансляцыя падзей пачалася а 12 гадзіне і ўключала ў сябе шэраг інтэрнэт-праектаў. Сярод іх — нефармальнае інтэрв’ю з музейным супрацоўнікам, відэаролікі пра стварэнне традыцыйных гліняных і драўляных цацак, прэзентацыя выставы “Мая сям’я — маё багацце” з фотаздымкамі жыхароў рэгіёна, майстар-класы па вырабе

анлайн-экскурсіі, здымаем ролікі на розную тэматыку і выкладваем іх на YouTube.

Акрамя таго, 8 мая ў выставачнай зале Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея адбылося анлайн-адкрыццё выставы “Слава тых вялікіх гадоў не спыніцца”, прымеркаванай да 75-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Таксама днямі ў музейным філіяле “Захаваны мастацкія каштоўнасці” прайшоў анлайн-майстар-клас па тэхніцы пастэльнага жывалісу. А 15 мая ў філіяле Археалагічнага музея “Бярэсце” зладзілі адкрыццё выставы “Летні экспанат”, на якой дэманструецца ўнікальны арэфакт — баклага, датаваная XIII стагоддзем. Гэта драўляная закрытая пасудзіна, якую нашы продкі выкарыстоўвалі для пераноскі вады, алею ці віна. Дрэва захавала свой выгляд, нягледзячы на тое, што з часу стварэння названага прадмета побыту прайшло амаль 800 гадоў.

І яшчэ. З канца сакавіка па май у філіяле музея “Захаваны мастацкія каштоўнасці” працуе выстава мастацкіх галаграм “Галаграфія-2020. Брэст”. Наведвальнікі могуць убачыць, напрыклад, трохмерныя галаграфічныя выявы сліцкага пояса (адзін з нешматлікіх захаваных арыгіналаў XVIII стагоддзя), пояса вялікага князя Вітаўта XIV стагоддзя, “Кнігу Царстваў”, выдданую Францыскам Скарынам больш за 500 гадоў таму, а таксама галаграму “Крыж Еўфрасінні Полацкай”.

Апошняя з названых галаграм, да слова, найбольш прыцягвае ўвагу наведвальнікаў. Дадам, што галаграма крыжа, адноўленага ў 1997 годзе брэсцкім майстрам Мікалаем Кузьмічом, існуе ўсяго толькі ў некалькіх асобніках. Адзін з іх быў уручаны патрыярху Маскоўскаму Алексію II падчас візіту ў Беларусь, другі — перададзены мітрапаліту Філарэту, трэці — змешчаны ў адной з мінскіх цэркваў, а чварвёрты экспануецца на выставе.

НАЧНЫ ДАЗОР У ВЕТЦЫ

Мабыць, ужо і з прыведзеных фактаў зразумела, што ўсе музейшчыкі Беларусі сёння не проста сябруюць з інтэрнэтам, а актыўна яго выкарыстоўваюць для прыцягнення ўвагі да сваіх экспазіцыяў. І не так важна, які гэта музей — абласны, раённы ці прыватны, — бо пандэмія зраўняла ўсіх, а Сёцтва зрабілася надзейным сябрам, дарадцам і правадніком па многіх музейных залах Беларусі.

БАКЛАГА — ГЭТА ШТО?

Натуральна, шчыруюць музейшчыкі не толькі на Віцебшчыне, але і ў іншых рэгіёнах Беларусі. Напрыклад, у Брэсцкім абласным краязнаўчым музеі, дзе праца з віртуальнымі наведвальнікамі таксама наладжана досыць паспяхова.

— Масавыя мерапрыемствы мы, натуральна, сёння не ладзім, — кажа дырэктар установы Аляксей Міцкоў. — Праводзім

Скажам, хоць 18 мая ў Магілёўскім абласным краязнаўчым музеі імя Е. Р. Раманава і адбыўся Дзень адчынных дзвярэй, цяпер установа вельмі актыўна пазіцыянуе сябе ў інтэрнэце. Напрыклад, на старонках музея ў сацыяльных сетках можна паўдзельнічаць у анлайн-экскурсіях па музейных экспазіцыях і выстаўках краязнаўчага музея ды музея этнаграфіі. Акрамя таго, 18 мая ў сацыяльных сетках быў прадстаўлены відэаролік “Ноч у музеі. Хроніка падзей”.

А, напрыклад, Веткаўскі музей стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф. Р. Шклярава, што на Гомельшчыне, зладзіў на Ноч музеў пад хэштэгам #начны дазор цэлы цыкл музейных мерапрыемстваў. Музейшчыкі разам з гледачамі ў начной цемры і са свечкай у руках раскрывалі таямніцы музейных прадметаў. Віртуальная вандроўка па начным музеі пачалася 18 мая а 18 гадзіне і за ёй можна было сачыць на старонках музея ў V Kontakte, Facebook і Instagram. Пасля кожную гадзіну да дзвюх гадзін ночы дадавалася відэа з начнымі вандроўкамі музейшчыкаў, якія расказвалі пра майстэрства веткаўскіх ткачых, пра феномен залачонай разьбы, абраз святога Мікалая, выданне “Апостала” Івана Фёдарова 1574 года ды многае іншае. Мяркуючы па каментарыях пад гэтымі відэа, задумка веткаўскіх музейшчыкаў многім прыйшлася даспадобы.

Натуральна, што ўсе музеі Беларусі, пра якія ішла гаворка ў матэрыяле, надаюць асаблівую ўвагу дэзінфекцыі, музейныя залы апрацоўваюць антысептыкамі, аўдыягіды выдаюцца з аднаразовымі навушнікамі, касіры, гіды і наглядчыкі працуюць у масках. Але людзей, як бачна, сёння больш вабяць віртуальныя, а не рэальныя экскурсіі, што ў часы пандэміі натуральна і зразумела.

І апошняе. Многія музейшчыкі падчас тэлефанаванняў казалі мне з упэўненасцю, што ні адзін віртуальны праект не заменіць рэальны візіт у музей. Разам з тым, ніхто з маіх суразмоўцаў не адмаўляў таго, што інтэрнэт можа павысіць (і ўжо павысіў!) дасведчанасць наведвальнікаў, зацікавіць будучых гасцей установы і дае ім інфармацыю па самых розных пытаннях. Не кажучы ўжо пра тое, што сённяшнія інтэрнэт-ініцыятывы музеў — гэта ўнікальны досвед жыцця сферы культуры Беларусі ў экстрэмальнай сітуацыі. Хто яго ведае, магчыма, гэты досвед прыдасца і ў будучыні, калі культурны будучы будучы працаваць з наведвальнікамі з выкарыстаннем тэхналогій дапоўненай рэальнасці ці ствараць сайты, адаптаваныя пад мабільныя тэлефоны, ды выкарыстоўваць “воблачныя тэхналогіі” для размяшчэння ў Сёцве сваіх арыгінальных праектаў. Гэты час імкліва набліжаецца і музеі Беларусі да яго ўжо, як бачна, цалкам падрыхтаваны.

Калі вы не чулі, як спявае Дзмітрый ЛУК'ЯНЧЫК, вельмі раю знайсці яго запісы хаця б у тым жа інтэрнэце. Нават зусім старыя, калі ён быў яшчэ перкусіяністам і бэк-вакалістам групы Troitsa. Гэта нешта неверагоднае, скажу я вам. Не бяруся ў прафесійных музычных тэрмінах апісваць яго манеру выканання, але ні з чым падобным ні дваццаць з лішнім гадоў таму, ні сёння мне сустракацца не даводзілася. І пакуль вы шукаеце трэкі, “К” прапануе вашай увазе інтэрв’ю з выдатным беларускім этна / фолк-артыстам.

Алег КЛІМАЎ /
Фота аўтара

Дзмітрый ЛУК'ЯНЧЫК:

СІВІЗНА ЧАСОЎ

— Мы знаёмія амаль чвэрць стагоддзя і, наколькі я памятаю, ты заўсёды быў сівым.

— Пачаў сівець гадоў з шаснаццаці, гены вінаватыя. Бацька, усе яго родныя браты рана пасівелі. Але я ніколі з гэтай прычыны не “парыўся”. Паненкі ўвесь час прыставалі з пытаннем: “А што ў цябе з валасамі?” “Ды тут немцы прызджалі, — адказваў. — Тэсціравалі на мне новы сродак па афарбоўцы валасоў”. І дзяўчаты верылі!

— Увогуле, не лысееш з гадамі.

— Так. У мяне, дарэчы, ёсць адна гісторыя, звязаная з лысінай. Гадоў пяць таму я купіў матацыкл. І, як толькі спыняўся і здымаў шлем, адразу стараўся прывесці ў парадак мае адносна доўгія валасы. У рэшце рэшт мяне гэта “дастала” і я пастрыгся нагала... Паўгоду не глядзеўся ў люстэркі, настолькі агідным было ў іх маё адлюстраванне.

— Я чаму пра сівізну загаварыў: музыку ж ты выконваеш градуса асаблівага — сівую...

— Ты пра бэкграўнд кажаш, маўляў, мая музыка грунтуецца на старажытнай аўтэнтыцы? У сваёй творчасці я выкарыстоўваю этнічныя песні, матывы. Сівізну часоў. Не пошла прагучала? Прычым вось гэты асноватворны вектар аказваў і аказвае ўплыў на мяне як наогул на асобу. Воляй-няволяй задумваешся аб уласным радоводзе, пакаленні бабуль і дзядуляў, пра тое, чым і як яны жылі, што спявалі, якія абрады праводзілі. І краіну ў цэлым пачынаеш успрымаць скрозь гэтую прызму.

БЕЗ ПРЫПЫНКУ

— Удзень, калі мы дамаўляліся аб інтэрв’ю, ты дзесьці запісваўся, верна?

“Распад Troitsa быў непазбежны”

— Некалькі гадоў таму я стаў дапамагаць будаваць свайму сябру студыю гуказапісу. Пабудавалі. Зараз ты заспеў нас за працай з праектам “Дыяфілмы”, пэўны час яны робяць у нас праграму. А некалькі дзён таму мы забяспечылі ім анлайн-трансляцыю канцэрта з якасным гукам і відэа непасрэдна са студыі. Адбылося файна, і мы і яны задаволеныя! Студыя завешана “Ракета”, і пішам любыя інструменты і напрамкі музыкі. Ну, і у мяне ёсць, канешне, магчымасць працаваць для сябе. Перапісваю нешта са старога матэрыялу, раблю новы, эксперыментую з барабанами.

— З апошняга, што я чуў з тваім удзелам — Folkmashina. Нешта яшчэ было?

— Шмат чаго было і ёсць. Гэта і праект з аркестрам “Класік Авангард” з некалькімі песнямі, і інструментальны Bronza з маімі барабанами, і электронны Impedance, і LukianTrio, і праект з вакальнымі імпрэвізацыямі на тэксты Міхала Амнепадыстава з яго кнігі “Колеры Беларусі”. Пра Folkmashina у свой час мая жонка, імпрэсарыя гурта, напісала жартоўна пра чарговае тэхнічнае абслугоўванне і часовы прастой. Калі артыст хоча па-сапраўднаму, па гамбургскім рахунку выконваць тую музыку, у якую ён верыць, у яго калектыве павінны быць — у ідэальным выпадку — тыя, хто падзяляе творчыя, мастацкія погляды ўдзельнікаў, прапанаваны канцэпт.

Мархель, якая ўсё жыццё выконвала і выконвае народныя песні і нават калісьці запісвалася з гуртом Ulis! Да свайго сораму, я не чуў, як спявае цётка Таня — з нейкага моманту я так стаў называць народную артыстку Беларусі. Марчанка мне паставіў яе запісы і стала зразумела, што нашы галавы ж з Іванам застаюцца сябрамі, можна яму скарыстацца назвай “Троіца”? Мы на яго здзіўлена паглядзелі і, вядома ж, адмовілі. Бо гэта мы прыйшлі да Кірчука з ідэяй і канцэпцыяй гурта, а не ён да нас.

— Размаўляючы ў розныя гады з табой і Шкілёнкам, з лідарам этна-трыа Іванам

вы ж з Іванам застаюцца сябрамі, можна яму скарыстацца назвай “Троіца”? Мы на яго здзіўлена паглядзелі і, вядома ж, адмовілі. Бо гэта мы прыйшлі да Кірчука з ідэяй і канцэпцыяй гурта, а не ён да нас.

Калі артыст хоча па-сапраўднаму выконваць тую музыку, у якую ён верыць, у яго калектыве павінны быць тыя, хто падзяляе творчыя, мастацкія погляды ўдзельнікаў, прапанаваны канцэпт.

сы адзін да аднаго падыходзяць. У выніку нарадзіўся спектакль “Беларусь. Дыдактыка”. Працяглася яго з гадзіну, лёгкі, паветраны, напоўнены маналагамі з беларускай літаратурнай класікі, бабулінымі і дзядулевымі песнямі з майго боку, песнямі мамы і іншых сваякоў — з боку цёткі Тані. Усё прыгожа і проста, а, між тым, некаторыя глядачы плачучы. Цуд!

Потым з’явіўся спектакль “Прымітывы” — аб лёсе мастачкі Алены Кіш. Аб творчым шчасці і чалавечай трагедыі беларускага творцы, толькі чамусьці ў нас мала прызнанага. Грузіны імя Пірасмані абагаўляюць, а беларусы, маючы такую ўнікальную з’яву, яе як след не цэняць. Галоўную і адзіную ролю ў паста-

ноўцы ўсё таго ж Марчанкі іграе таленавіты і самабытны Аляксандр Малчанаў. Кожны пракаг спектакля — я з ім на сцэне, выконваю сваю музыку. Мне пашчасціла знайсці выдатную нішу, у ёй мне ў кайф працуецца.

І З TROITSA СЫШОЎ, І З ALTANKA СЫШОЎ

— Давай зараз зраманем тонкія матэрыі. Нейкія пачуцці ў цябе выклікалі леташнія афішы, у якіх паведамлялася аб юбілейным канцэрце этна-трыа “Троіца”, прысвечаным яго 20-годдзю?

— Асабліва не. Усё для мяне значна прасцей. Гэ-таму трыа можа і споўнілася колькі там гадоў, але факт заключаецца ў тым, што гурт Troitsa перастаў існаваць напачатку 1999-га года. Праз яшчэ нейкі тэрмін да нас з Віталікам Шкілёнкам звярнуўся галандскі менеджар калектыву, маўляў, нягледзячы ні на што,

у гурце больш не мае партрэбы і іграць больш з намі не будзе, маўляў, возьме батлейку і поспілікі, з’едзе ў Галандыю і забяспечыць сабе бяспечнае існаванне! Ну-у — фанерная шафа з лялькамі ды старыя рэчы так і забяспечвалі яму кар’еру ў Галандыі! Я ніколі не супраць значнасці батлеечнай традыцыі для народнай беларускай культуры, але ўсяму свой кут. Словам, як гаворыцца, дарогі нашы разышліся. А праз некаторы час дзесьці ў мясцовым выданні з’явілася нататка пра працяг дзейнасці Кірчука, але ўжо пад зусім іншай назвай — этна-трыа “Троіца”. Уся схема, канешне, была зразумела. І як абараніць тое, што мне было каштоўным, я таксама разумеў, аднак нежаданне ўвязвацца ў разборкі спыніла мяне. З тых часоў, ужо прабач, — здагадваючыся аб тваім стаўленні да цяпершняга трыа — я называю яго, мякка кажучы, інакш — калі на сцэне на п’едэстале сядзіць дзівак з зоркай на шапцы і выдае нейкія гукі, а па баках ад яго і дзесьці заду знаходзяцца два стагусыты. Да ўзнікнення Troitsa Кірчук выконваў народныя песні з фальклорным калектывам “Дзіва”, да эстрады і тым больш да рок-сцэны гэта адносіны не мелі. Іван толькі ў малой ступені ўяўляў сабе, як можна музыцыраваць з такіх пляцовак. Далей тэатра народнай песні яго амбіцыі не распаўсюджваліся. Яму заўсёды было складана абыходзіцца з дынамікай голасу з-за ўпэўненасці, што чым грамчэй, тым болей поспеху і славы. Пазней, у працэсе сумеснай працы, неяк нешта пачало атрымлівацца, але толькі Troitsa ўжо не было. Аднак праўда заключаецца і ў тым, што таленту Кірчуку не займаць.

— Са Шкілёнкам ты з 2004-га да 2012-га года граў у класным фолк-гурце Altanka, потым сышоў з яго. Чаго так?

— Гурт сапраўды выдатна стартаваў. Я адчуваў неймаверны кайф ад таго, што мы рабілі са Шкілёнкам, а пазней і з Сашам “Джаем” Андрашчуком і асабліва з Вячаславам Сяргеевкам. Асноўная ж прычына майго сыходу палягае ў тым, што мяне перастала задавальняць праца Віталія з гукам — па-старому, не звяртаючы ўвагі на сучасныя тэхналогіі. Мае просьбы ён ігнараваў. Галоўнае, казаў Шкілёнак, — гэта думка, а якім спосабам яна даносіцца да слухача — не важна. Аднак слухач ужо быў XXI стагоддзя, публіка дакладна чакала іншага гуку, а яе кармілі архаікай. Зразумеўшы марнасць сваіх слоў, я пакінуў калектыў.

...Часам задумваюся, можа я залішне патрабавальны? Сапраўды, ёсць такое. Але ж інакш не магу.

(Працяг.
Пачатак у №№ 15 — 18, 20)

Зорыч ператварыў Шклоў у своеасабліваю самадзяржаўную краіну ў мініяцюры. Дзякуючы яму невялічкі горад адыграў немалую культурную ролю ў эпоху Асветы, прычым не толькі ў Расійскай імперыі. У тэатры там працавалі музыканты і балетмайстры еўрапейскага ўзроўню.

ПА ДАРОЗЕ У СТАЛІЦУ

Да прыкладу, чэшскі барон Арношт Вангур (Эрнэст Ванжура), які паставіў оперы “Апякун ашуканы” і “Сіламі шляхты”, а пасля перабраўся ў Пецярбург. Ён таксама граў і ў аркестры з дзесяці чалавек. А кіраваў ім нейкі П.Пётух. Яго называлі “дрыгасекам”, бо ён дырыжыраваў з дапамогай доўгай драўлянай палкі — батута, і ў рытм мелодыі гучна біў ёю аб падлогу.

У апошнія пяць гадоў жыцця Сямёна Зорыча ў Шклове працаваў вядомы балетмайстар Мацей Пранчынскі, які да гэтага паспяхова ставіў спектаклі ў прыватных тэатрах Беластока, Ружан і Слоніма. Балетная трупя прыцягвалася да розных апафеозаў і пантэмімаў, да якіх быў схільны “пецярбургскі” густ Зорыча. Скажам, 26 мая 1780 года літаральна за некалькі дзён да прыезду імператрыцы, быў прагон спектакля “Падвойная жаніцьба Арлекіна, або Арлекін, шчаслівы ў магіі”.

Аркестраў у Зорыча ў розныя часы было некалькі. Адзін з іх — рагавы. У кожнага музыканта быў рог, здатны выдаць толькі адну ноту пэўнай танальнасці. Нягледзячы на ўяўную прастату і прымітыўнасць выканаўчых сродкаў, аркестр выконваў шмат твораў сучаснай тады музыкі, уключаючы Моцарта.

А яшчэ Зорыч любіў і так званую янычарскую музыку. Набор традыцыйных інструментаў ваеннага аркестра турэцкіх янычараў уключаў вялікі барабан (даула), два маленькія (сардар-нагара), дзве талеркі (цыл), некалькі медных труб (боры) і шалмеяў (драўляны духавы інструмент з падвойнай трысцінкай), а таксама ўдарны шумавы інструмент кшталту паўмесяца (бунчук). Магчыма, такія густы — даніна той пяцігодзі, якую Зорыч правёў у турэцкім палоне. Зрэшты, паводле ўспамінаў графа Аляксандра Рыбап’ера, які дзіцем наведваў Шклоў, той аркестр выступіў толькі некалькі разоў.

Да ўсяго, у гарадку часцяком праходзілі першыя выступы замежных артыстаў і музыкантаў, якія прыязджалі ў Расію “на лоўлю шчасця”. Як жа Шклоў апынуўся “на вялікім гасцінцы” ў Пецярбург і Маскву? Па ўспамінах Сяргея Тучкова, падарожных там выдатна прымалі:

Юзаф Пешка.
Горад Шклоў.
Другая палова XVIII стагоддзя.

“Мудрагеліста тасуецца калода...”

“Ні адзін слаўны музыкант не мог прыехаць з Еўропы ў расійскія сталіцы, не даўшы некалькі канцэртаў у Зорыча. Ён абдобраў іх шчодра і так добра з ім абшыоўся б, што многія жылі ў яго на некалькі месяцаў і з удзячнасці навучалі ягоных жа музыкантаў...”

ГВАРДЗЕЕЦ У РОЛІ АРЛЕКІНА

Адзначаючы якасць балета, той самы аўтар пісаў: “камедыянты яго былі пасрэднымі, і лепшыя сачыненні гралі аматары ды кадэты”. І сапраўды, сярод удзельнікаў шклоўскіх спектакляў, акрамя прыгонных акцёраў, былі і паважаныя дваране з Магілёўшчыны — аматары патанчыць і паспяваць. Напрыклад, партыю Арлекіна выконваў капітан Дзмітрый Харват, сын расійскага генерала сербскага паходжання Івана Харвата. Іншы зямляк Зорыча і яго былі аднапалчанін Аляксандр Пішчэвіч у сваіх мемуарах пісаў: “Тэатр скончыўся тым, што я меў задавальненне апладзіраваць вялікай дурацыі. Сваёй гвардыі капітан Харват у арлекінскім строі весяліць шклоўскую публіку скаканнем балета ў пары з дачкай першага Зорычава кухара... маладая кухарка была прыватная і добра выхаваная ў Варшаве”.

Каларытнай асобай у драматычнай трупі тэатра пачатку 1790-х быў князь Пракоп Мяшчэрскі — акцёр-аматар, знаўца тэатральнага жыцця Вены, Лондана, Парыжа. У мінулым — генерал-лейтэнант удзельнік першай руска-турэцкай вайны, дзе ў бітве пад Кагулам цалкам мог пазнаёміцца з Зорычам. А ў Шклоўскім тэатры ён граў у пачатку 1790-х, калі знаходзіўся на службе ў кіраўніка Магілёўскага намесніцтва князя Сяргея Вязішчынава, будучага першага міністра Расійскай імперыі.

Дык вось, аматара Мяшчэрскага вялікі рускі акцёр Міхаіл Шчэпкін лічыў сваім

галоўным настаўнікам сцэнічнага майстэрства: “Усё, што я набыў ..., усё, што з мяне выйшла, усім гэтым я абавязаны князю Мяшчэрскаму, таму што ён першы пасеяў ўва мне дакладнае паняцце аб мастацтве і паказаў мне, што мастацтва настолькі высокае, наколькі блізкае да прыроды”.

Сярод усіх добраахвотных удзельнікаў “тэатральных дзеяў” асабліва вылучалася сваёй прыгажосцю і паставай, а таксама і лірычным сапраўды, княгіня Кацярына Аляксандраўна Бутурліна-Даўгарукава, жонка магілёўскага генерал-аншэфа і вялікага аматара прыгожых мастацтваў Юрыя Даўгарукава. Яна часцяком выбіралася з Магілёва ў Шклоў і дзеля іншай, не менш важнай прычыны: бо даўно і далёка не платанічна кахала Зорыча як прыгажунна-мужчыну. І гэта было ўзаемна...

З “Застольных размоваў” Аляксандра Пушкіна: “У Зорыча быў хатні тэатр, і княгіня грала ў ім у оперы *Appelte et Lubin*. Зорыч, не ведаючы, як яе пачаставаць, уздумаў загадаць страляць з гарматы, калі *Appelte* уздыдзе гаспадыню ў сваю хаціну. Калі яна кідаецца на калені перад сваім спадацом, то з-за кулісаў загадана было высуnúць ёй аксамітную падушку *etc...*”

Распавядаючы пра шклоўскі маэнтак і яго норавы, той жа Пішчэвіч з пэўным сарказмам пісаў: “Зорыч зрабіў гэтае месца даволі прыемным, з’ездзі бываюць вялікія і час праходзіць у розных забавах; далей канцэрты і найбяднейшы тэатр займае напераменку гэты мініяцюрны дворык, уладар якога вінны больш, чым варты яго маэнтак... Ёсць адна ўстанова ў Шклове, якую праз самалюбства Зорыч заздзіў, але не менш карысная; я кажу пра так званы кадэцкі корпус, у якім прымаюць да 200 маладых дваран, вучаць іх замежным мовам і розным навукам, а галоўнае дбанне,

Пакручасты шлях графа Сямёна Зорыча праз Шклоў

здавалася, хілілася з іх зрабіць танцамайстраў і акцёраў, скокаць яны пачалі ўжо ладна і размаўлялі на тэатры даволі талкова... і будучы ў запале гадоў сваіх, граюць камедыі і скачуць балет з дваццацю сялянскімі дзеўкамі, абранымі з вёсак Зорыча, асобамі настолькі займальнымі, што кадэты ідуць ахвотна на тэатр”.

Касцёл на месцы тэатра Сямёна Зорыча.

Аднак рэпертуарная афіша тэатра з часам усё больш ускладнялася. Тэхнічнае ўдасканаленне сцэнічных пляцовак дазваляла звяртацца да твораў, якія прадугледжвалі маштабныя эфекты. У Зорыча усё было па-сапраўднаму: калі на сцэне ішла бітва — на сцэну выязджалі воіны на сапраўдных конях; калі гэта была водная баталія, дзеянне перамяшчалася ў спецыяльна пабудаваны вялізны басейн. Асабліва гаспадар ганарыўся шыкоўнымі дэкарацыямі: за адзін спектакль яны маглі мяняцца шмат разоў! Лепшым сцэнографам, вядомым, быў Антоній Главацкі, ён жа выдатны жывапісец, аўтар партрэта мітрапаліта Магілёўскага Станіслава Богуш-Сестранцэвіча, які, дарэчы, і сам зазнаваў у Магілёве тэатр.

Трэба сказаць, што ў той час, калі ў Зорыча былі грошы, ён нічога не шкадаваў ні для кадэтаў, ні для педагогаў, ні для акцёраў тэатра, ні для

працоўных сваіх фабрык і заводаў, ні на рэдкія кнігі, карціны, вырабы з саксонскай парцаліны, якія купляў у Пецярбургу. Ды і на ўтрыманне маэнтка сыходзілі нямераныя сродкі. Плюс неймаверныя гулянні, феерверкі, багатыя абеды і паляўнічыя забавы для гасцей — хоць сам гаспадар паляванне не любіў. Як пісаў Сяргей Тучкоў, “генерал Зорыч не прапускаў ніводнага мінака без пачастунку. І багатыя і бедныя яго суседзі, прыязджаючы да яго ў госці, жылі на некалькі месяцаў яго коштам”.

Бывала, хоць і рэдка, што калі ён прайграваўся ў карты, то ўсе выхаванцы і артысты сядзелі, як той казаў, “на ба-

йграўшы свой маэнтак з прыгоннымі душамі, паставіў на кон прыгажунно-жонку Марыю Галішчыну-Вяземскую. І прайграў яе графу Льву Разумоўскаму! Усё было па-сапраўднаму. Праўда, Марыя, здаецца, сумавала нядоўга: яна развялася з недарэкам-мужам і шчасліва выйшла за пераможцу.

Быў яшчэ выпадак, калі першы канферэнц-сакратар Імператарскай Акадэміі мастацтваў Аляксандр Салтыкоў, запазычыўшы грошы з казённай акадэмічнай касы, таксама паставіў на карту сваю жонку Марыю Салтыкову-Валчкову. І таксама яе прайграў — кіраўніку Магілёўскага намесніцтва Пятру Пасеку, які павёз яе ў Магілёў. Трэба меркаваць, пачувалася яна там няблага, і, як пісаў сучаснік, “значыла ў магілёўскім свеце не менш, чым ён сам”. Вядомы яе выдатны партрэт пэндзля бліскачага жывапісца Фёдора Рокатава.

У сваіх “Нататках” добры прыяцель Зорыча па Пецярбургу і будучы духоўны настаўнік Пушкіна Гаўрыла Дзяржавін распавядае пра сваю маладосць, калі ён аднойчы да капейкі прайграў атрыманы ад маці грошы на куплю вёскі ў 30 душ. А спрабуючы адыграцца, давеўся да абсалютна безвыходнага становішча, і быў змушаны перайсці на хлеб і ваду. У выніку, дзякуючы атрыманым навыкам, Дзяржавін усё ж адыграўся, але надалей стараўся буйных ствак не рабіць.

Зорыч жа быў невыпраўляльным. Яго вар’яцкая марнатраўнасць, велізарныя траты на ўтрыманне вучэльні і тэатра, на асабісты двор, на ўладкаванне сваіх фабрык і заводаў, на рамонт гарадскіх вуліц і будаўніцтва рачных судаў з доўгімі рулявымі вёсламі і рыскавымі якарамі, буксірных туераў і канаводак, на набыццё музычных інструментаў у краінах Еўропы і гэтак далей, да гэтага часу выклікаюць здзіўленне. Сямён Гаўрылавіч зусім не ведаў цану грошам, ён быў славалюбным і эксцэнтрычным аматарам раскошы. І ўсё гэта, у рэшце рэшт, прывяло яго да фіяска. Бязмерна шчодры і камунікабельны, ён, атрымаўшы ад Кацярыны немалы “пачатковы капітал”, амаль заўсёды меў мноства пазык, з-за чаго даводзілася закладваць у дзяржаўных і прыватных банках нават сваіх прыгонных.

Ды хіба мог ён дазволіць сабе грымнуцца “тварам у бруд” і на чымсьці эканоміць, калі да яго ў Шклоў завітвала не хто-небудзь, а сама імператрыца! І якая тут можа быць гаворка пра грошы, калі справа ідзе аб прыёме такой вялікай асобы або проста землякоў з “малой радзімы” і блізкіх пецярбургскіх сяброў?

Барыс КРЭПАК

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

Жыровіцкія скарбы: не ўсё страчана

Успенскі сабор у Жыровічах.

Сёлета ў маі ў вёсцы Жыровічы Слонімскага раёна — вялікае свята праваслаўя: 550-годдзе Жыровіцкай Іконы Божай Маці і 500-годдзе Жыровіцкага манастыра. Вялікія юбілеі! Але як тут не ўспомніць і пра тое, што за гэтыя стагоддзі з Жыровіцкага манастыра зніклі тысячы каштоўных дакументаў, абразоў, крыжоў, посуду, вырабаў з золата і срэбра, кніг. Найбольш каштоўнасцяў было вывезена падчас Першай сусветнай вайны. Але дасканала пошукамі скарбаў з Жыровічаў пакуль ніхто не займаўся. Праўда, семінарысты і студэнты Мінскіх духоўных семінарыі і акадэміі ў Жыровічах у апошнія гады ўжо пачалі даследаваць гэтую тэму і сёння нават пішуць навуковыя працы.

Напрыклад, Аляксандр Папоў даследаваў і напісаў дысертацыю на тэму “Нарысы-гісторыі бібліятэкі Жыровіцкага манастыра”. Аляксей Кулін апісаў дзейнасць архіва сённяшняга Жыровіцкага манастыра. Але ён зазірнуў і ў мінулае, асабліва ў міжваенны яго архіў і добра ўсё апісаў. Святар Мікалай Анікееў ажыццявіў вялікую працу пра архімандрыта Антонія Мельнікава, які пры жыцці даследаваў Жыровіцкі манастыр, і склаў надрукаваны на машыцы трохтомнік пра яго жыццё і працы ў гісторыі заходнерускіх епархій. Там ёсць шмат радкоў, што адрабаваны каштоўнасці Жыровіцкага Свята-Успенскага манастыра. Адзін том сваёй працы Мікалай Анікееў прысвяціў жыццю і дзейнасці Мельнікава, а пяць тамоў — архіву архімандрыта, які збіраў матэры-

ялы пра Жыровічы па ўсім свеце. Там ёсць тая згадка і пра архіў манастыра, дзе ўпамінаецца, што ён быў вывезены ў Новасібірск і Новарасійск. А што не змаглі вывезці, дзесьці закапалі, але тыя дакументы ў зямлі зніклі.

Як мне вядома, жыровіцкія дакументы захоўваюцца ў бібліятэках і архівах не толькі ў Глыбоцы, Вільні, Санкт-Пецярбургу, Варшаве, Маскве. Напрыклад, у архіве Санкт-Пецярбургскага аддзялення Інстытута гісторыі Расійскай акадэміі навук сёння шмат цікавых дакументаў, якія маюць непасрэднае дачыненне да гісторыі Жыровічаў. У фондзе колішняга прафесара Жыровіцкай духоўнай семінарыі Праксима Нілавіча Дабрахотава (Максімава) значацца 2 492 адзінкі захавання збораў на польскай, лацінскай і старабеларускай

мовах. Гэтыя сабраныя рарытэты Дабрахотаў вывез з Жыровічаў яшчэ ў 1845 годзе. Найперш гэта дэкрэт Слонімскага земскага суда па справе паміж Іванам Мялешкам і Данілам Солтанам за Жыровічы, 1609 года; выпіс са слоніmsкіх земскіх кніг запісу Івана Аляксандравіча Солтана аб перадачы маёнтка Жыровічы сваёй жонцы, 20.09.1572 года; пасланне кіеўскага ўніяцкага мітрапаліта Антонія Сялявы да Жыровіцкага супер'ёра Канстанціна Вітапольскага, 23.06.1653 года; спіс вучняў Жыровіцкай школы XVIII стагоддзя; зборнік гістарычных звестак пра Жыровіцкі манастыр з апавяданняў і спраў старых людзей, што заслугоўваюць даверу, склаў Антоній Завадскі, 1713 года; кніга найдаўнейшых цудаў абраза Жыровіцкай Маці Божай, XVII стагод-

Жыровіцкае Евангелле.

дзя; акт продажу Данілам Солтанам маёнтка Жыровічы з прысёлкамі літоўскаму канцлеру Льву Сапегу, 06.07.1621 года; вопісы Жыровіцкага манастыра — 1753-га, 1778-га, 1785-га, 1800-га гадоў ды іншыя. Там захоўваюцца таксама пратаколы Жыровіцкай генеральнай кангрэгацыі айцоў базыльянаў, 1792 года; нумары штодзённага часопіса супер'ёраў Жыровіцкага манастыра, 1772 — 1786 гадоў; заўвагі Паўла Дабрахотава з гісторыі Брацтва пры Жыровіцкім абразе Маці Божай, 1837 — 1863 гадоў, і дзясяткі іншых каштоўнасцяў.

У архіве Санкт-Пецярбургскага аддзялення

захоўваюцца і копіі дакументаў пра мястэчка Жыровічы, зборнік гістарычных звестак пра яго 1713 года, апісанне Жыровіцкага манастыра ў 1713-м, панегірык шведскаму каралю Густаву Адольфу на лацінскай мове, складзены ў Жыровічах, а таксама зборнікі Антонія Завадскага, дзе маецца шмат звестак пра Жыровічы і суседні з Жыровічамі Быцень...

Беларускія літаратуразнаўцы і гісторыкі Адам Мальдзіс і Язэп Янушкевіч выявілі ў адзеле рукапісаў фонду базыльянскіх манастыроў навуковай бібліятэкі Нацыянальнай Акадэміі навук Украіны ў Львове матэрыялы на польскай мове пра апісанне цудаў у Жыровічах 1758 года, апі-

На жаль, сёння вяртаннем дакументаў і каштоўнасцяў Жыровіцкага манастыра на Беларусь бадай ніхто не займаецца. Дый і гэтыя ўсе каштоўнасці з'яўляюцца ўжо ўласнасцю тых дзяржаў, дзе яны знаходзяцца. Рабіць жа ксеракопіі дакументаў — справа нятанная. Хаця б з імі толькі азнаёміцца. У Жыровічах штогод бывае шмат гасцей з іншых краін свету. Але бадай ніхто з іх у падарунак, вывезены раней скарб з Жыровіцкага манастыра, не прывёз. Адзінае, што было зроблена, дык аднойчы прывезлі і падаравалі манастыру факсімільнае “Жыровіцкае Евангелле” XVI стагоддзя, арыгінал якога знаходзіцца ў Вільні. Магчыма, і падчас сёлетніх юбілейных урачыстасцяў у Жыровічы вернуць хоць нешта з вывезеных раней скарбаў.

Дарэчы, пры Мінскай духоўнай акадэміі ў Жыровічах існуе царкоўна-археалагічны кабінет, дзе захоўваецца шмат рарытэтных выданняў. Таму любы чалавек можа яго наведаць. Ідэя стварэння акадэмічнага музея-кабінета належыць протаіерэю Аляксандру Балоннікаву. Сярод экспанатаў там ёсць рукапісны Псалтыр пачатку XVIII стагоддзя, Службоўнік свяціцеля Пятра Магілы (Львоў, 1639), Трэбнік (Львоў, 1668), Актаіх (Масква, 1638), Апостал з гравюрамі Івана Зубава (1738), Concordia (1677), Апостал дыякана Івана Фёдарова (Львоў, 1573), Самувучыцель царкоўных спеваў А.Кастальскага з аўтографам знакамітага кампазітара (Масква, 1909), Катэхізіс, выданы ў Лейпцыгу на грэчаскай мове ў 1563 годзе, і іншыя. Так што не ўсё яшчэ страчана.

Сяргей ЧЫГРЫН
Фота з архіва аўтара

Спецыяльна да 500-годдзя Жыровіцкага манастыра, якое павінна было адзначацца ў гэтыя дні, Нацыянальная бібліятэка Беларусі адкрыла доступ да відэа-архіву найноўшых даследаванняў, прысвечаных Жыровічам і беларускай кніжнасці.

20 мая адзначаецца свята Жыровіцкай цудатворнай іконы Багародзіцы. Як вядома, сёлета спаўняецца 550 гадоў з часу цудоўнага з'яўлення знакамітай іконы і 500 гадоў з часу

Раскрыты невядомыя старонкі

заснавання Жыровіцкага манастыра. Хоць асноўныя ўрачыстасці пакуль у Жыровічах адбыцца не могуць, але Нацыянальная бібліятэка Беларусі адмыслова да юбілею падрыхтавала свой падарунак. І менавіта ў юбілейны дзень для ўсіх ахвотных быў адкрыты анлайн-доступ да відэа-архіву найноўшых даследаванняў, прысвечаных Жыровічам і беларускай кніжнасці. Яны ўключаюць відэазапісы вы-

ступленняў вядомых айчынных і замежных навукоўцаў, іх прэзентацыі, даклады, фотадакументы і іншыя каштоўныя матэрыялы, якія раскрываюць невядомыя раней старонкі нашай агульнай мінуўшчыны.

Асновай для відэа-архіву паслужылі матэрыялы XVI Міжнародных кнігазнаўчых чытанняў, прысвечаных 500-годдзю заснавання Жыровіцкага манастыра і бібліятэкі (прайшлі 15 мая 2020 г.). Сёлета яны ад-

бываліся ў фармаце відэаканферэнцыі ў рэжыме рэальнага часу з магчымасцю шырокай камунікацыі. На партале бібліятэкі зарэгістраваны больш за 100 дакладчыкаў з Беларусі, Літвы, Польшчы, Расіі і Украіны. Навукоўцы даслалі каля 60 артыкулаў для друку ў зборніку матэрыялаў канферэнцыі.

Сімвалічна, што сёлета Кнігазнаўчыя чытанні прысвечаны 500-годдзю заснавання славутага Жыровіцкага манас-

тыра і бібліятэкі. Манастыры з даўніх часоў былі цэнтрамі культуры і кніжнасці — тут перапісваліся і друкаваліся кнігі, ствараліся першыя бібліятэкі і школы. На працягу пяці стагоддзяў у Жыровіцкім манастыры ствараліся і захоўваліся лепшыя ўзоры кніжнай, мастацкай, музычнай культуры нашага народа, інтэлектуальныя помнікі, дзейнічалі навукальныя ўстановы для свецкіх і духоўных асоб.

Відэа-архіў будзе папаўняцца, але ўжо сёння ён даступны на канале YouTube.

"Акварэлія": праз сорак гадоў

Кожны мастак у большай ці меншай ступені мастацтвазнаўца. Невыпадкова і вышэйшая адукацыя ў культурніцкай галіне ў лічыцца паўнаватаснай, калі студэнт не вывучаў курс гісторыі культуры. Немагчыма быць прафесіяналам без ведання гісторыі свайго прафесіі. Рэдка калі, але здараецца, што мастак-практык яшчэ і добры тэарэтык, даследчык свайго сегмента неаб'язнай культурніцкай прасторы.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Прэзентацыя ў майстэрні аўтара.

Уладзімір Рынкевіч — мастак, мастацтвазнаўца і педагог. Ён прафесар кафедры народнага докартыву-на-прыкладнага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтва. Мне даводзілася быць рэцэнзентам дыпломных работ на гэтай кафедры. І, наколькі я памятаю, менавіта спадар Уладзімір быў ініцыятарам таго, каб дыпломны прадстаўлялі на аб'екта акрамя матэрыяльнага аб'екта яшчэ і тэарэтычную працу даследчага характару па тэме дыплама. Як вынік — падвышэнне якасці дыпломных работ і прафесійнай кампетэнтнасці дыпломнікаў.

Уладзімір Рынкевіч вядомы як даследчык беларускай графікі і, галоўнае, як фанат акварэлі. Менавіта ў мастацтве акварэлі ён і практык, і тэарэтык. На гэтым тыдні ў ягонай майстэрні адбылася прэзентацыя новай кнігі мастака. Гэта альбом "Акварэлія. Беларускі акварэльны жывапіс". Кніга выйшла ў выдавецтве "Бе-

ларуская Энцыклапедыя імя Пётруся Броўкі". У прэзентацыі акрамя аўтара бралі ўдзел дырэктар выдавецтва Вольга Ваніна і старшыня Беларускага фонду культуры Тадэвуш Стружэцкі. Акварэль — мастацтва шырокадаступнае і праз гэта даволі дэмакратычнае, што, зразумела, не выключае творчай іерархіі — тут, як і паўсюль, ёсць свае мэтры і дылетанты. Згадаеце ж выданне будзе карысным і для першых, і для другіх. У кнізе рэпрадукцыі 200 твораў 65 мастакоў. Па сутнасці гэта энцыклапедыя. Так што выбар выдавецтва невыпадковы. Дарэчы, апошні раз альбом беларускай акварэлі выходзіў у свет сорак гадоў таму. З таго часу шмат што змянілася ў свеце наогул і, адпаведна, у свеце мастацтва. Аўтар і выдаўцы спадзяюцца, што іхняя сумольная праца будзе прыхільна прынята чытачамі. А яшчэ гэтая кніга на трох мовах — беларускай, рускай і англійскай — добры падарунак.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Повязь часоў",

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"	кіёскі "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".	ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".	Проспект Пераможцаў, 5. Вуліца Рабкораўская, 17.
Проспект Незалежнасці, 44.	Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Валадарскага, 16.	Вуліца Лабанка, 2.

якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
■ Майстар-клас па традыцыйнай тэхніцы роспісу вялікодных як "Пісанкі". Кожную нядзелу а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.
У перыяд да 31 мая **Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь і Музей прыроды і экалогіі працуюць толькі па пятніцах, суботах і нядзелях. Астатнія дні тыдня музеі зачыненыя для наведвання.**

Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка **VKL3D**.
■ Акцыя "Волянае піаніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
■ Выстава "75 гадоў разам: Беларусь — дзяржава-заснавальніца ААН", прымеркаваная да 75-годдзя Канферэнцыі ў Сан-Францыска па ўтварэнні Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і Міжнароднага дня дэлегата, — да 24 мая.
■ Унікальны выставачны праект "#точность. Мир военных топографов" — да 5 ліпеня.
■ Анлайн-акцыя пад хэштэгам **#красота_спасет_мир**.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Выстава "Привет из Минска", якая знаёміць з рознымі пластамі гарадскога жыцця на мяжы стагоддзяў і культур, — да 30 жніўня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.
Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".

■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазерны квэст".
■ Выстава "Народжаныя морам".
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а, Дом прыроды. Тэл.: 237 46 94.
■ Выстава "Жывая экзотыка" — да 26 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя. **Майстар-класы:**
■ Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Свядлова, 4. Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографа".
■ Выстава "Для мяне кіно важней жыцця", прысвечаная 80-годдзю з дня нараджэння Валерыя Рубінчыка — да 28 чэрвеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66.
Музей працуе: аўторак-нядзеля з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), панядзелак — выхадны.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя "Героі вайны на Краснай плошчы", прысвечаная 75-годдзю Перамогі і 75-годдзю парада Перамогі — да 6 ліпеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Міжнародная выстава "Модныя дамы ў Нясвіжы" — да 31 мая. Аснову экспазіцыі складае калекцыя Музея ў Небарове і Аркадыі (Польшча). У праекце задзейнічаны: прыватная калекцыя князя Мацея Радзівіла, Фонд "Nomina Rosae" (Польшча), Музей "Замкавы комплекс "Мір" (Беларусь).
■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.

■ Выстава работ беларускіх мастакоў "Сцены старога замка" з фондаў музея-запаведніка "Нясвіж" — да 7 чэрвеня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзевяці "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правадзённе вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.
■ Музейная фотапляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Праект "Вайна і мір. Беларусы памятае", прымеркаваны да 75-годдзя Перамогі.
■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультымедычны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
Адміністрацыя музея: г. Мінск, пл.Свабоды, 15. Тэл. 342-24-38; 337-24-30. www.minsk-museum.by

Філіялы музея ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул.Рэвалюцыйная, 10. Тэл. 379 53 78; 342 24 26.
■ Пастаянная экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу". Прысвечаная творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва.
■ Выстава жывапісу і графікі

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

Ленінда Шчамялёва "Пра жанчын і пра вясну" — да 7 чэрвеня.
■ Выстава "Леаніду Шчамялёву — 97. Графіка з сямейнай калекцыі" — да 7 чэрвеня.
■ Выстава "Салют Радзіме" — да 5 ліпеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл. 337 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
■ Выстава "Фарфоравыя гісторыі. Знакамітыя людзі ў фарфоры" — да 31 мая.
■ Выстава жывапісу і графікі "Горад сонца", прымеркаваная да 75-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне і прысвечаная 10-годдзю Музея гісторыі горада Мінска — да 7 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2. Тэл. 337 24 30.
■ Экспазіцыя "Мінская Ратуша: гісторыя і сучаснасць".
■ Выстава "Сімвалы Перамогі", прысвечаная 75-годдзю Вялікай Перамогі — да 5 ліпеня.

ПАСТАЯННАЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСК. ВЕРХНІ ГОРАД. АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл. 337 24 30.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл. 337 24 30.
■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ПАСТАЯННАЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл. 337 24 30.
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульні "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2, 10. Тэл. 285-18-86.
■ Пастаянная экспазіцыя.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЬСТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл. 220-26-57; 337 24 30.
■ Выстава мастацкага тэкстылю "Мільфлер" — да 31 мая.